

וְהָאֵל לֹא יוֹאֵל לְהַשִּׁיב פְּסִיכְדִּין קִי : וְיוֹאֵל מִשָּׁה : מִדִּישׁ הִי :
 ר' ש"י
 זֶה הוּא עֲבוּרָן . הֵכִיר צו שְׂחֹף מִדִּישׁוֹ עַל יַעֲקֹב שְׂחִימִשׁ עֲלִימִשׁ לְקִרְיָתוֹ : וְיֵאֵל לְחֵם . שְׂחֹף יִשָּׁא לְחֵם
 יֵאֵל כִּי הֵם לְחֵם לְעַבְדֵּי הָאֵל לְחֵם : (בא) וְיֵאֵל . כִּדְבָרָתוֹ (מֵאֵל כִּמְחַמְמֵן) וְדוּמֵה לוֹ (שׁוֹפִים י"ח) וְיוֹאֵל
 . וְלֹא הוֹאֵל . הוֹאֵלִי לְדַבֵּר וְתַדְמִי לְשׁוֹן הָאֵל נִשְׁבַּח לוֹ מֵאֵל יוֹזֵם מִדִּישׁוֹ כִּי יֵאֵל בְּרִיבֹשׁ (כג) וְיֵאֵל וְיֵאֵל
 הֲרִיבִים הוֹאֵל . שְׂחִימִשׁ מִשָּׁה בִּי מִדִּישׁן וְיִשְׁחֵם מִן מִלִּים וְהִלְחִיזוּ שִׁיחֵל לְהַשְׁמִיט וְהִשָּׁמֵה הִיב רִעוּשׁ וְגו'
 זְמוּרֵה בִּי יִדוּ וְלִכְן מִשָּׁה בְּרִיבֹשׁ כִּלְלוֹ . (כ"ד) וְיִשָּׁח מִלֵּךְ מִצְרַיִם . נִשְׁבַּח הִיב שְׂחֹף מִדִּישׁוֹ
 וְדוּמֵה בְּדִישׁ : (כ"ה) נִשְׁבַּח־מִשָּׁה . נִשְׁבַּח־מִשָּׁה . וְכֵן (לִיזֵב כ"ז) מִשָּׁח מִדִּישׁ יִשְׁחֵם : אֵת בְּרִיתוֹ אֵת אֲבָרָהִם .

[illegible]

הַמִּשְׁמָר הַזֶּה

[illegible][illegible]

צב הלכה חודש אלול והלכות

ונחנק בשבת שלפניו, ובכח השבת הבאה, ובשבת האחרונה יש בה מן הכח של ר"ה, כמ"ש בבאור מים חיים (פר' נצבים) יראש השנה נרמו

זמן להתחזק באמירת מאה ברכות ותיקון לזלזול בלימוד התורה

סיפור הגאון רבי ישראל זאב

גוסטמאן זי"ע, כי פעם ביקר המשגיח בברנבוץ הרה"ק רבי ישראל יעקב זי"ע אצל הגאון רבי חיים עוזר זי"ע, ושאלו הגאון רבי חיים עוזר מה המצב בישיבה? והשיב לו: כי בברנבוץ המצב ברוחניות לא טוב כל כך אבל בגשמיות הכל בסדר, ושאל הגאון רבי חיים עוזר ווסרמן זי"ע אמר שרצה אלחנן הישיבה כי אין כסף, וחושב לסגור הישיבה כי אין כסף, וחושב לנסוע אולי לאמריקה ואין הוא אומר כי המצב הוא טוב? וענה לו המשגיח ביתר ביאור כוונתו כי הגשמיות הוא כדי הקב"ה ואין בידי לחקנה ולכך הגשמיות הוא טוב, אבל הרוחניות הרי בידי לחקנה ועל

כתוב (עמוד ג, ח) 'אריה שאג מי לא יירא', ואיתא בשל"ה

(ו"ה נר מצה ד"ה א) בשם קדמונים 'אריה' ראשי תיבות 'אלול', ראש השנה, יום כפור, הושענא רבא'. שאלו ימים גדולים הוועקים מעצמם לרוב גודל קדושתם וכמו שנאמר (תהלים יט, ג) יום ליום יביע אומרי, ופירש השפת אמת (כשלח תוס"א) 'שהיום עצמו מעיר את האדם להעיד על הבורא יתברך שמו', כן אצל ימים אלו שהזמן מבקש תפקידו, והם עצמם שואגים מי לא יירא מן הימים הגדולים והנוראים, ומעוררים את האדם לשוב אל ה', ונראה לבאר הדברים הנוגעים להתעוררות הדרגת מעמנו לתקן בימים אלו.

2

צב הלכה חודש אלול והלכות

בעת צרתו משם ניכר שהוא שורשו, ואם בורח לדברי תורה בידוע ששורשו מן התורה, וכן נפש ישראל אשר בכל עת צרה, מוצא מנוחת מרגוע בעת שנמצא בבית ועד לחכמים, מוכח דשם הוא קביעתו ולשם הוא נגרי.

ועתה יש לאדם להתבונן כי הגם שכל השנה היצר מטריד ואינו נוהג כשורה, אבל כל זה אינו העצמיות שלו ואינו רק במקרה, כי עצם מהותו של אדם נתגלה ד"קא בימים אלו, כאשר האדם מרגיש שהוא עת צרה שבא יום הדין ובורח להשם יתברך, כהגדרת הרמב"ם (פיהמ"ש ר"ה פ"ד מ"ו) שהמים הם ימי מברך ומנוס אליו, איז נתגלה הפנימיות של היהודי כי כל מהותו הוא לפי ההנהגה של ימים אלו, וזה הוא ענין ההנהגה בימים אלו לגורר גדרים ולהוסיף מצוות, והעיקר הוא להרגיש שהוא עת צרה וצריכים לברות, ואז יודעים כי אין מקום אחר לברוח כי אם אליו יתברך.

וכאשר מחקרב ובא שבת קודם ראש השנה שהיא שבת

השנה ושבת הראשון של השנה.

וסיים השפת אמת בשם הוזה"ק דכשם שיש שמחה בכניסת שבת ויצאות שבת, וכמו כן בשבת שבא בתחילת השנה, ושבת היוצא בסוף השנה משאיר ברכה בכניסה ויצאה, כי כל שבתות השנה הם גם כן דבר שלם בכלליותו, ואמר עליהן 'בורך אתה בבוואן ברוך אתה בשבתך', היינו שבת האחרון של השנה ושבת הראשון של השנה.

נקודה הפנימיות שלמעלה מהטבע. ומשה רבינו ע"ה היה דבוק במה שלמעלה מהטבע. [כמו שכתבו חז"ל⁴ משה משה כו'] והוא שם הויה יתברך שאין סוף לגדולתו. אבל בחינת נקודה הנ"ל היא המשכה שתהיה מספקת ליתן חיות לכל דבר ודבר כפי משפטו. ולכך נקרא [שדי] על שם שיש די באלקותו לכל בריה כו'.⁵ והיא עבודת אבותינו לברר בטבע והחושך שמכל מקום נמשך הכל מנקודה הפנימיות ושהכל לכבודו ברא כו'.⁶ ונאמר זה למשה רבינו ע"ה עתה. כי זה ענין הגלות לברר אלקותו יתברך גם במקומות השפלים תוך כל המצרים והסתרות. אף על פי כן יתגלה על ידי עבודת האדם שהכל נמשך ממנו יתברך כנ"ל. ועבודת האבות היה הכנה להגאולה של כל גלות וגלות. ולזה עצמו היה קשה השליחות למשה רבינו ע"ה כי היה למעלה מהטבע כנ"ל [וכמו שכתוב בזה הקדוש⁷ על פסוק (שמות ה, כב) למה הרעותה כו']. ושליחות זה היה להמשיך הארה לבני ישראל כמו שהיה תוך הגלות. וכתוב (שם ו, ט) ולא שמעו מקוצר רוח. גם כן הפירוש כנ"ל כי כתיב (בראשית ב, י) ויפח באפיו נשמת חיים. שיש בכל איש ישראל רוח ונשמה ממנו יתברך. וצריך להיות נמשך כל האדם וכל המעשים אחר פנימיות החיות. נשמת ה' ממעל. ואם נפסק החיות שעושה מעשה גשמיים בלי חיות פנימיות זה מקוצר רוח כו'. כי זה היה הגלות לבטל אמונה הנ"ל. שלא יוכלו לברר אצלם להיות נמשך הכל אחר חיות הפנימיות כנ"ל. וזהו שאמר משה רבינו ע"ה (שמות ו, יב) הן בני ישראל לא שמעו כו'. כי ידע כי לא יוכל להיות כל הגאולה עד שיהיה מבורר האמונה אצל בני ישראל מקודם להיות נמשך אחר

והוצאתי אתכם כו' סבלות מצרים כו'

(שמות ו, י). שמעתי מאז"ז מו"ר

וצלה"ה פירוש סבלות-שלא יוכלו לסבול על כל פנים טומאת מצרים. ומה בא הגאולה אחר כך. ונראה שמה הוציא משה רבינו ע"ה שאמר הן בני ישראל לא שמעו כו'. (שם יב) כי אחר כך כתיב (שם ו, יג) וגאלתי כו' אם כן קודם ששמעו ולא נמאס אצלם כראוי ולא יצאו מתחת סבלות. ממילא איך ישמע פרעה שזה אחר כך. אך באמת יצאו מסבלות מצרים רק בחינת משה רבינו ע"ה היה למעלה שנבדל יותר מארץ מצרים וכתוב לא שמעו אלי כו'. ועל זה היה העצה שותפות אהרן שיהיה דביקותו במשה רבינו ע"ה על ידי אהרן [וזהו שכתוב (שמות ו, יג) ויצום כו' כנ"ל. ואחר כך כתיב¹⁵ וידעתם כו' סבלות כו' שאחר כל הגאולה צריכין לידע כי לולי עזרתו יתברך כבר היו תחת סבלות מצרים שהוא בחינה הגרועה כנ"ל. והוא עצה הענוצה לכל איש מישראל על ידי שמרגיל עצמו להיות שונא הרע בתכלית השנאה. כענין שאמרו ז"ל¹⁶ ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. וזה התחלת הגאולה כנ"ל.]

[תרל"ב]

ברש"י חבל על דאבדין כו'. אף כי כתיב שמדרגת משה רבינו ע"ה היה למעלה יותר.² אף על פי כן הוטב בעיני ה' יתברך עבודת האבות לפרסום כבוד שמו יתברך כמו שהוא נסתר בעולם הזה כמו שכתבו ז"ל³ למען אברהם שקראך אדון. והוא שם שדי שהוא חיותו יתברך לכל הנבראים שנקודה חיות ממנו יתברך מחיה כל העולמות. ואף הטבע נמשך מחיות

ה' כדי שלא חכם חן. וצריך שיש לו קצת מחמנו שמוכן רק בעזר ה' למען תזכור בשעה שנדבק לרבות ימות שאין יצר הרע היטב כי לולי שכתוב יאילו ים כו'. וזה רצה ל' בשעת הגלות אחר כל הגאולה יתברך הוציאם ת:12 זכר ליציאת יצריך אדם לידע בכל יום אומרים וריאת שמע לידע מצרים. ועל ידי נין בכל יום מכל קבל עול מלכות וממצרים ופדיתנו ש' שהיו ב' דברים מה שהיו באמת הר הקדוש¹⁴ שכל אינו יכול לקבל כך עבדים פטורין מים. ע"ש פרשת יצרים מקבלין עול (שמות ו, י) והוצאתי (שם ז, כנ"ל. וואף כן כי לולי רחמיו מרים אחר קריאת גאולה. ואחר כך י זה לתפילה:]

אומר אליהם (רש"י שמות ו, ט ד"ה 'מקצר רוח').

2 עין תרל"ח ד"ה 'בפסוק וארא; תרל"ט ד"ה 'במדרש'.

3 ברכות ז ע"ב.

4 שמו"ר ב, י.

5 רש"י בראשית י, א ד"ה 'אני אל שדי', ע"פ בר"ר מו, ג.

6 אבות פ"ו מ"א.

7 זוהר ח"ב, כב ע"ב.

15 'וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות

מצרים' (שמות ו, י).

16 ברכות ז ע"א.

1 'ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה, שאמר משה למה הרעותה, אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין. יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם באל שדי ולא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת מה שמו מה

למה הרעותה כו' (שמות ה, כג). והיה התשובה כי צריכין לסבול כדי שיהיה הגאולה במדת הדין כמו שכתבנו לעיל אך לא היו יכולין לקבל כמו שכתוב (שם ו, יב) ולא שמעו כו' ושיתף הקב"ה מדת הרחמים. ואפשר זה עצמו שותפות אחרן שהוא איש חסד¹⁹.

ובאמת כפי הנהגת בני ישראל למטה. כך מתנהגין בשמים עמהם. וכפי מה שלא היו סובלין כלל זרמת מצרים. כך היו דבקים באותו מקום שאין שם אחיזה למצרים. רק שהיו בלתי מתוקנים והיה להם צד לסבול תאות מצרים. כמו שכתוב במדרש²⁰ היה קשה להם לפרוש מעבודה זרה. לכן היו תחת סבלות מצרים כנ"ל. ועל זה נאמר והוצאתי אתכם כו' וב' הפירושים אחד כנ"ל:

[תרל"ז]

ברש"י וארא¹. אל האבות. באל שדי כו' חבל על דאבדין כו'.² ביאור הענין כי בוודאי גם האבות היו יכולין להשיג שם הויה ברוך הוא. אמנם בחירת האבות היה בבחינת אל שדי שהוא כבוד מלכותו יתברך בעולמות שברא. כענין שכתוב³ לתקן עולם במלכות שדי. וזה עצמו מה שכתוב (שמות ו, ד) ארץ כנען כו' מגוריהם אשר גרו בה כו'. כי רצו לתקן עולמות השפלים לפרסם ולגלות כבוד ה' לידע כי מלכותו מלכות כל עולמים. כמו שכתוב במדרש⁴ על פסוק (בראשית יז, א) התהלך לפני כו' משל למלך שנזדמן לו גבור ודיבר על לב המלך ע"ש. ובוודאי זה דבר גדול מאוד לאבותינו הקדושים בהיותם יודעין כי מוכנים הם לעלות בעליות גבוהות עד מאוד. הניחו הכל והכניסו עצמם בתיקון הבריאה. שהרי

שכתוב בכל עצב יהיה מותר. שאם היו יכולין לקבל כל הדחקות אז. ולא היו אומרים¹⁵ ירא ה' כו'. וכן משה רבינו ע"ה למה הרעותה¹⁶. היה מתוקן הכל. אך משה רבינו ע"ה לא היה יכול לסבול צער ישראל ונחשב זה לו לשבח. משל החולה שגוברים עליו היסורין מהרפואות. אשר מבקש להניח הכל בעבור היסורין. אך הרופא יודע ומבין כי היסורין לטובת החולה לכן אינו משגיח עליו. אבל משה רבינו ע"ה הרגיש בצערן של ישראל ממש כמו הם עצמם. ולכן אף שידע כי לטובת ישראל הוא לא היה יכול לסבול בשום אופן בצערן של ישראל ולכן עשה ה' יתברך רצונו והיה הגאולה בצירוף מדת הרחמים. ועיין מה שכתבנו בסמוך¹⁷:

בפסוק (שמות ו, ה) והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים כו'. אמו"ז ז"ל פירש¹⁸ שבני ישראל עצמם לא יוכלו לסבול תאות מצרים. וזה קצת גאולה. וכן פירש מה שכתוב (שמות ב, כג) וימת מלך מצרים ויאנחו¹⁹ שזה היה התחלת גאולה מה שהרגישו מרירות הגלות ע"ש ודברי פי חכם חן. ויש עוד לפרש כי בוודאי אם היו בני ישראל דבקים בשורשם כראוי. אין אומה ולשון שולטת עליהם. כי דביקות ישראל במקום שאין שם מגע נכרי כלל. כמאמר (דברים לב, ט) חלק ה' עמו. אך כשבני ישראל נופלים חס ושלום ממדרגתן. נקרא שהם תחת סבלות מצרים. הוא מקום שיש מגע שאר האומות. והכלל כי חסד ה' יתברך מגיע על כל הנבראים. כמו שכתוב (תהלים פט, ג) עולם חסד יבנה. לכן צריכין בני ישראל לזכות בדין ובמשפט. ובמקום המשפט אין זכות לאומות. וזה היה ישוב על תרעומת (בני ישראל) [משה רבינו ע"ה]

קיום העולם. אכן צ"ל. רק על ידי קיום העולם. לכן בשבת² כי אי צ"ל. רק ביום צד בנ"ו כי בני זמחשבה והרצון גומר ויכלו נעשה בראשית. כי ברית עולם כנ"ל. נרים היה על פי ל יזכו בדין יכולין וו שכתוב בספר ומגיד ז"ל כי מצד רחמינו יתברך על ישראל רק במדת להתקיים בפועל נק מדת הרחמים ר עוד מזה:

יהיה מותר ודבר למחזור (משלי יד, ג) שיתף עמו אחרן ו כי היה זה חסרון. ע"ה עצמו הגואל. דהו שכתוב (שמות ו, א) במלחמת ל"א ידי שמיאן. והיה לכן לא הביאם שראל. כי אם היה זה הגאולה באופן רבינו ע"ה מכניסים ל"ה כי עתה תראה מוכרח להיות. וזהו

ה' ה'ל דבר שפתים אך בתחלה היה ראוי והיבור ה' שאמר שלח נא ביד יד הלוך, ואף כאן חן בני ידע ליעשות כל הנסים על ידיו ועל אהרן, שנאמר (שמו"ד ז, א). צדקה במלחמת פרעה אתה ה' שלשים ואחד מלכים

ה' חלק שני, יז.

¹⁹ שמו"ד ה, י.

²⁰ שמו"ד ו, ה.

¹ רש"י שמות ו, ג ד"ה 'וארא'.

² רש"י שמות ו, ט ד"ה 'מקצר רוח', עיין שנת תרל"ב הערה 1.

³ 'עלינו לשבח'.

⁴ עיין ספרי האזינו, שיג.

¹⁵ "ויאמרו אלהם ירא ה' עליכם וישפט אשר הבאשם את ריחצו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת זרע בידם להרגנו" (שמות ה, כא).

¹⁶ "וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתיני" (שמות ה, כב).

¹⁷ לעיל ד"ה 'ידבר אלקים'.

¹⁸ חידושי הר"ם וארא ד"ה 'והוצאתי'.

מלחמות וארא יהודה רנא

ה

בקרב חסידים ואנשי מעשה. והנה ראשית התחזקותם היתה בעיקר מחמת המשך האבות, מאחר שנתחנכו ונתגדלו אצל אבותיהם ואבות אבותיהם על דרכי התורה והחסידות, הרגישו קושי בנפשם להפרד ולנתק את השלשלת. זה היה להם צעד חשוב לחיזוק האמונה, ועד שבמשך השנים חזרו למדרגתם כמאז ומקדם באמונה טהורה ופשוטה בלי להרהר ח"ו.

ובזה י"ל מה שכתב רש"י וארא אל האבות. כי הנה הקב"ה שלח את משה רבינו אל ישראל במצרים לבשר להם את הגאולה, והיה צריך לנטוע בהם אמונה בתוך מצבם השפל והירוד. והיתה זו משימה קשה מאד, כמו שאמר משה והן לא יאמינו לי, ולשם כך נתן לו הקב"ה את כל האותות כדי שיאמינו. והוה שאמר לו וארא אל אברהם וגו', ופירש"י אל האבות, שזה היה הוראה וחיזוק למשה רבינו שבני ישראל בודאי יאמינו מכת אחיותם במסורת האבות והמשך הדורות.

והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים

בספר מעינה של תורה מביא על פסוק זה את מאמרו של בעל חידושי הרי"ם זצ"ל, שהצער הראשון לקראת הגאולה היה זה שהגלות נמאסה בעיני בני ישראל, ולא היו יכולים עוד לסבול את המצרים. כי כל זמן שאפשר עוד לסבול את הגלות, אין הגאולה יכולה לבוא. והוה שאמר הכתוב והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, אוציא אתכם מתוך הסבלות שיש בכם כלפי המצרים ואמאים בעיניכם את הגלות, עד כי לא תוכלו לשאתה עוד.

ועפ"י י"ל מש"נ להלן (ט) "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח", קוצר רוח פירושו חוסר סבלנות, להיפך מאורך רוח המבטא את מדת הסבלנות. כי אחרי שהקב"ה אמר "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" כבר לא היתה בהם עוד סבלנות לסבול את הגלות, ולכן לא שמעו אל משה מקוצר רוח.

ומאז והלאה מצינו מדה זו של חוסר סבלנות ומתינות בתכונתם של ישראל. כדאיתא בחז"ל (שנא פתח, כחונות קינ). הלשון שאמר החוה צדוקי: עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו. ומדה זו אכן יכולה להיות בתור מעלה, כמו מה שהקדימו נעשה לנשמע בקבלת התורה. וכן כמו התיאור (שנא פתח) על יגיעת התורה של רבא, שהיה מעיין בשמעתא ותוך כדי כך היה ממעך אצבעות ידיו ברגליו עד שיצא מהן דם, ולא הרגיש מתוך מירדא דשמעתתא. או מה שאמרו (כחונות פתח) על רבי זירא שהיה בהול לבוא לארץ ישראל, ועבר את הנהר באופן שנראה כחוסר סבלנות ומתינות. ולאידך מצינו את תלונות בני ישראל במדבר, שבכל פעם שהיו במצב לא טוב המיחו דברים כלפי מעלה. אמנם יש למצוא בזה לימוד זכות, כי מאז שניטלה מהם מדת הסבלנות לצורך גאולת מצרים, היתה חסרה להם מדה זו בתכונת נפשם ולא היו יכולים להשתמש בה במצבים של קושי ונסיון. ואכן אצל משה רבינו מצינו את מדת הסבלנות בדרגתה העליונה, כמש"נ (כמדבר יג) "והאיש משה עניו מאד מכל האדם", ופירש"י ענו, שפל וסבלן, כי לא היה בשעבוד מצרים, ולא נאמר עליו מאמרו ית' "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים".

הן המרכבה, והוריד

זה הרעותה לעם הזה יכדים בסכנה גדולה עם ישראל, כי הם מוכמח לנצח. והא זה וזו ערובה בטוחה כרגיש רש"י באומרו היא שהם אבות עם

כבר אתו משפט על ה"ב (דנסי יחג) תמים דקור אחר העתידות, ההמימות הוא להיות י"ב בשכלנו ודעתנו, צאי לך בעקבי ג"ו משמרת ומצותי י" וארא אל האבות, כמשך אחר האבות ה הרעותה לעם הזה

היך האמונה. ובפרט זה שנופל ממדרגתו זה, היינו משלשלת ד"י זה מעורר לבלי זה הבל גדול לאחוז לשלימות האמונה.

ד"י יהודים, ובכללות באורעות המחרדים האמונה, וזה בא החזק, ושוב אחוז י"א"ב ושלמים וחיים

ולאור זה תגדל הפליאה הכיצד יכול עם ישראל להתקיים כבר כאלפיים שנה בגלות הקשה והמרה? הרי בשביל לסבול כל כך את אורך וקושי הגלות זקוקים למדת סבלנות שאין כמותה, ואיך יכולים עמא פזיזא לשאת את כל אורך משא הגלות, באופן של "כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך", ועדיין מצפים לנאולה בכל להט הנפש? אכן → מזה רואים ביותר את ההשגחה העליונה המקיימת את עם ישראל לאורך גלותו באופן בלתי טבעי, כי באמת לפי דרך הטבע אין בנפשם של ישראל את הסבלנות והמתינות לסבול כל כך, וכל קיומם במצב הזה הוא קיום לא־טבעי. כי למרות שהם כל כך הרבה שנים בגלות, לא התרגלו אליה ואינם יכולים לסבול אותה. וכמובא בספרה"ק שנאולת מצרים היא שורש כל הנאולות, וא"כ הרי מאז יצא דבר ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים – שלא יוכלו לסבול הגלות, שוב אין ביכולתם של ישראל לסבול גלות. וזה גופא יחיש וימחר נאולתנו ופדות נפשנו במהרה בימינו.

הוא משה ואהרן

מציינו בחז"ל הרבה שבחים על דור יוצאי מצרים, שהיו מצוינים שם ולא שינו את שמם וכו'. והנה כאן בפסוק מרמז עוד דבר גדול שנתייחדו בו ישראל בדור ההוא, שבמשך כל השנים הללו היה משה רבינו המנהיג היחידי של ישראל, ולא קם שום גדול זולתו שנעשה למנהיג או מושל. כי בני ישראל לא נתנו שום אימון והכרה באף אחד מלבד משה ואהרן אחיו כפי שנצטוו מפי הגבורה. וזו היא מעלה מצוינת, במיוחד בהתחשב באופי התקופה החשוכה של שעבוד מצרים שהיתה כרוכה בקשיים רבים. תקופה קשה כזו עשויה להצמיח מנהיגים רבים לא־קראים שאינם מתאימים לתפקידם, אשר משתלטים על הציבור בכח כשרונות חיצוניים שנתברכו בהם, ועושים עצמם שתדלנים המדברים בשם האומה. ובפי שראינו להוותינו בימי הזעם והעברה של השואה, ובתקופה שלאחריה, שקמו מנהיגים חדשים בעלי שפה וחלקת־לשון המתיימרים לדבר בשם כלל ישראל הודות לכשרונות זרים המצויים בהם. אך לא כן היה במצרים, משה רבינו מילא את כל תפקידי ההנהגה של עם ישראל, הוא זה שייצג אותם בבואו לפני פרעה, והוא זה שדיבר עמם ללמדם תורה ומצוות, והיה להם לבני ישראל אימון מלא בו בכל השטחים והנושאים.

וזהו שאמר הכתוב: הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים וגו', הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים, ומסיים שוב: הוא משה ואהרן, להדגיש שהם היו המנהיגים בכל שטחי ההנהגה, ובלעדיהם לא הרים איש את ידו.

והנה בדרשות הר"ן (נחמאליק) כתב הטעם שהיה משה רבינו כבד פה, כדי שלא יאמרו בדורות הבאים שהשפעתו על כלל ישראל ומתן תורה היו מכח שהיה מצויין בכשרון הדיבור. וע"פ דברינו י"ל עוד, שהיתה בזה כוונה להראות שהכשרון היחידי של מנהיג ישראל הוא כח התורה שלו, ושום כשרון אחר אינו הופך את מי שהוא למנהיג בישראל. וכפי שאכן היה מקדמת דנא בכל דורות ישראל, גדולי עם ישראל בחכמה וביראה הם היו גדולי העם ומנהיגיו האמיתיים, ואילו כל האחרים שהתיימרו להעשות מנהיגי ישראל

באמצעות כשרונות בתפלה: השיבה יצא

וידעו מצרים כי א מתוכם

בספר משך הכב וזה פעל גם על בני לא רק בגופם ברו ונשחתה גם הדעה. השעבוד, משיעבוד את בני ישראל סתם וע"פ דבריו י"ל

(אז"ח טהה) וכן אומרים בהוציאנו ממצרים, כי תפילה של יד ה אדם. ותפילין של ה ושיעבודו דעתם ורצונ

ויעש ה' בדבר מש

לשון זה נאמר כי גזור והקב"ה מקיים : שהקב"ה כביכול עוה (אז"ח טהה), אתה גזרה

ומלאו בתי מצרים

ידוע מה שכתב עליה, ע"פ דברי הכ אל האדמה בחבל, חיה זו במכת ערוב

ויש להוסיף שענין ושדא עילויהו, שהכ טובה של עוז ותקיפת וי"ל דכמו כן הוא ממקומותיהם הטבעיים עמדם עפר מאדמתב שדי במעט עפר מן ד

גלות מצרים כל עניינם לא היה רק לצרף נשמות
הם ולכן באו באותו הגדול וכו', עד כאן
לשון פרי עץ חיים עין שם באריכות, וזהו הנאמר
לאברהם "ידוע תדע" רצ"ל יומשך לך כל הנשמות מן
הדעת הקדוש אשר נתאחזו בהם הקליפות, ומהיכן
ובאיזה אופן יתמשכו אלו הנשמות הלא הקליפות
אחוזים בהם, על כן אמר בטעם כי גר יהיה זרעך
וכו' ועבדום וענו אותם, ועל ידי כך תתך וזהמת
הטומאה ויבואו אל הקדוש, ודי בזה.

"ידוע תדע"
אין
from 189
which need
time to
be rectified

ב"כ גר יהיה זרעך (בראשית טו ג), אמר לשון יחיד
יהיה והנה סיים לשון רבים, לא להם, ועבדום,
וענו אותם, יעבדו, יצאו, והנראה על פי האמור
בכתבי מרן (פרעה שם) שכחינת זעיר אנפין היה
בקטנות ובעיבור, ולא האיר בו מבחינת המוחין
דאימא רק מחיצוניות יסוד דאימא האיר בדעת סוד
חסד וגבורה יו"ד שמות אהי"ה מלא דמלא ז"ך
אותיות, והנה יו"ד פעמים ז"ך בגימטריא ע"ד, כל זה
הקטנות נתהווה על ידי חטא אדם הראשון רע כסוד
(בראשית לח ז) "יהי ע"ר בכור יהודה ר"ע, ולדעתי
זהו סוד זרעך ז"ך ר"ע, וזה לשון הפרי עץ חיים
(שם) כבר ידעת כי דעת הזעיר אנפין ה' חסדים וה'
גבורות, נמצא ממילא כי היסוד דבינה הוא כולל
ומלביש את ה' בחינות הנ"ל, ובהכרח יחיה בלבוש
הזה גם כן מציאות יו"ד, ולפי שהבינה הוא סוד
אחיה וכו', עכ"ל, נמצא לפי זה מורה כי כדעת הזעיר
אנפין גם בקטנות ניכר מציאות היו"ד בלשון רבים,
ובכינה מציאת היו"ד באחדות, על כן התחיל ביחיד
וסיים ברבים, נראה לי והשם הטוב יכפר.

Change from
שון וחי
to
אין

ג) בארץ לא להם (בראשית טו ג), לא אמר אתם כארץ
אחרת או נכריה, ויתבאר הענין על פי
מרן (פרעה שם) שכל הנשמות הם מסוד הדעת
דקדושה, ופרע"ה אותיות הע"ה שהיה יונק מסוד
העורף נגד אחרונים של הדעת העליון, וכן מצרים
מצר הגרון, וכל שפע הדעת היו יונקים אותו פרעה
ומצרים, ולכן היו ישראל מסוד הדעת משועבדים
אליו, וזהו שנאמר לאברהם שיהיו גרים בארץ לא

Explaining
the
הוא
הוא
הוא

פרעה
הוא

אמר הגרון

א) חזקה רומז על גבורה מידת יצחק, וצריך להגיה כי ביד
חזקה הוצאק ה' ממצרים (שמות יג ט), או בחזק יד הוציאנו
ה' ממצרים (שם יד).

להם, היינו דוקא באותו ארץ שהוא ניגוד אליהם,
היינו ניגוד הדעת ממול עורף, ודי בזה.
ד) בפסוק הנאמר אצל יצחק (בראשית כו יג) "ויגדל
האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאד",
כאן נרמז סוד מדר הלילה הזה, שהקטנות ראשון אינו
נכנס עד שנכנס הגדלות ה', כמבואר בכתבי מרן
(פרעה שם ט"ב) שיש פחד שלא יתאחזו החיצונים
בקטנות א', אבל כיון שנכנס גדלות ה' שוב אין
פחד שיתאחזו, אז נכנס קטנות הא', והנה הקטנות
ב' הוא שם אכר"ם בגימטריא ע"ד, יתפרש ברמז
הפסוק "ויגדל האיש" תיכף מתחלת הגדלות ראשון,
וילך הלוך וגדל עד, ע"ד הוא קטנות ב', כי גדל מאד,
היינו גדלות ב' אז נרמז גדלות א', היינו כן גדל
מאד סופי תיבות יל"ד היינו קטנות א', והוא הנרמז
בהמשך כי גדל מאד אז אין פחד מהקטנות, והשם
הטוב יכפר, והנה יש לומר (השם) נרמז הדבר בתורה
בסיפורי יצחק, כי ביד חזקה הוציאנו ד' ממצרים א,
וגם תתבונן נגד ארבעה בנים דברה תורה, ד' פעמים
בין בגימטריא יצחק.

ה) פיסקא בהגדה דסיפורי עבדים היינו לפרעה
במצרים ויוציאנו ה' אלקינו וכו' ואילו
לא הוציא הקב"ה וכו' הרי אנו ובנינו ובני בנינו
משועבדים היינו לפרעה במצרים, יש להתבונן א'
התחיל בעבדים ומסיים במשועבדים, שהוא בענין
דבר המשועבד לגבות ממנו החוב בלשון חז"ל בכמה
מקומות נכסים משועבדים, ב' אומרו אילו לא הוציא
הקב"ה וכו' הרי אנו ובנינו וכו' משועבדים היינו
וכו', קשה מי מחליט לנו הדבר הזה, דילמא בהמשך
הזמן היה פרעה בעצמו עושה אותנו לחפשים, או
היה איזה סיבה אחרת לביטול העבדות, והנה בדבר
כזה מתהווה כמה פעמים בעולם בזמן מן הזמנים
משועבדת איזה אומה לחברתה ואחר כן סר עולם
מעל שכמם? אבל יש לפרש לדעתי, הנרצה על פי
מה דהקשו בתקוני זוהר (ע"ה. ע"ה) הרי חש"י הבטיח
לאברהם להוציאנו ואם כן מהו השכח הגדול הזה,
וכי עבד שהבטיחו אדוניו להוציאו לחירות וקיים
הבטחתו אית ליה. לשבוחי גרמיה על קיום הבטחתו?
ענין שם דבריו, ומה שיש לי לומר בזה, הנה אמרו
רו"ל (ברכות ד) ראויים היו ישראל ליעשות להם גם
בימי עזרא כדרך וכו' אלא שגרם החטא, שנאמר
עד

(שמות טו טז) עד ה'
עד יעבור עם זו כ'
שגרם החטא ולא
והיו אחר כך משה
(ש ט) כי עבדים אני
הנה תראה הגם
ראויים לגאולה עב
הבטחתו שהבטיח
רק להיות שגרם
המקדש עם כל
שלא היו עבדים
והנה בגאולה הרי
מגיע זמן ההכחד
בדאי היה מוציא
כדי לקיים הבטח
שימיכו דרכיהם
מבלי שעבוד, כי
משוקעים בנו"ן ש
כבר היו משוקעי
ואם כן כאשר היה
הגם שבדאי הקב
הבטחתו, והיה כ
וכמו שעשה בגלו
נשארים עבדים א
וכמו שהיה בבית
וזהו שיש לפרש
וכו' ויוציא
מיותר, אבל יש לפ
עדיין שם ולא הני
את הקץ וכו') עכ
זכורע נפווה, הי
גדלות קודם לק
נורא הוא, ואילו
הנפלאות הללו ר
הגאולה במבע קל
בנינו (על כל פ
סקום לנו להפי

ז) עיין מגלת צמח
שמות ג ז.

ליקוטי אמרים

זה שתפל עליה אמתה ופחד תחלה ואח"כ אדובה רבה בתענוגים או כרשפי אש כמדת הצדיק' שגודלך חזקם וכבודך שדעת היא לשון הדגשה בגפש והוא כולל הסוד וגבורה. אעפ"כ אני חמיר עמך כי אין הדומר מנוע ידור הנפש כאור א"ס כ"ה הממלא כל עלמין וכמ"ש גם חישך לא יחישך ממך. ובוה יובן חסר עונש איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח היטוה לכל נפש לפי שאף בגפש בור ועם הארץ גמור מאד אור קדושת שבת יו"ט ויחידן בגפש כברה וסקילה על חילול קדושה זו. וגם משווי חמץ או טלמל מוקצה פוגם בקדושה שעל נפשו כמו בקדושת נפש הצדיק כי תורה אחת לכולנו. [ומ"ש ברהוה לשון רבים לדמו כי לפניו ית' גם בחי' דעת העליון הכולל הי"ג נדמה כבהמות ועישיה גופנית לגבי אור א"ס כמ"ש בולם בהכמה עשית ונק' בהמה רבה כמ"ש במ"א. והוא שם ב"ן בנימ' בהמ"ה שלפני האצילות]:

פרק מז והנה בכל דור דור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא

היום ממצרים. והיא יציאת נפש האלהית ממאסר הגוף כושא דהיא ליכלל ביהוד אור א"ס כ"ה ע"י עסק התורה והמצות בכלל ובפרט בקבלת מלכות שמים כמ"ש שבה מקבל וממשיך עליו יחידו ית' בפירוש באמרי ה' אלהינו ה' אחד וכמשל כי אלהיט היא כמו אלהי אברהם וכו' לפי שהיה במל ונכלל ביהוד אור א"ס כ"ה רק שאברהם זכה לזה במעשיו והלכותו בקדוש ממדרגה למדרגה. כמ"ש ויסע אברהם הלך ונסע וכו': אבל אנחנו ידעוה ומתנה היא לנו שנתן לנו

ליקוטי אמרים

לנו את תורתו והלביש בה רצונו וחבטנו ית' המיוחדים במדותיו ועצמותו ית' בתכלית היחוד והיי' זה כאלו נתון לנו את עצמו כביכול. כמ"ש בוי"ק ע"פ ויקח לי תרומה [דלי' כלומר אותי והל"ל ותרומה אלא משום הכולא חד ע"ש הספכ]: וי"ש ותתן לנו ה' אלהינו בארבה כ' כי באור פניך נתת לנו ה' אלהינו כ' ולזה אין מפנינו לנו מדביקות הנפש ביחודו ואורו ית' אלא הרצון שאם אין האדם רוצה כלל ח"ו לדבקה בו כ'. אבל מיד שרצה ומקבל וממשיך עליו אלהותו ית' ואמר ה' אלהינו ה' אחד הרי ממילא נכללת נפשו ביחודו ית' דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח והיא בחי' יציאת מצרים ולכן חקנו פ' יציאת מצרים בשעת ק"ש דווקא. אף שדאי מצוה בפני עצמה ולא ממצות ק"ש כדאיתא בגמרא ופוסקים אלא מפני שהן דבר אחד ממש. וכן בסוף פ' יציאת מצרים מסיים ג"כ אני ה' אלהיכם והיינו גם כן כמש"ל:

פרק מח והנה כאשר יתבונן המשיביל בגדולת א"ס כ"ה כי כשמו כן הוא א"ס

ואין קץ והכלית כלל לאור וחות המהפשת ממנו ית' ברגונו הפשט ומיוחד במדותיו ועצמותו ית' בתכלית היחוד ואילו היחה השתלשלות העולמות מאור א"ס כ"ה כלי צמצומי' רק כסדר המדרגות ממדרגה למדרגה בדרך עליו ועליו לא היה העולה גברא כלל כמו שהוא עתה בבחי' גבול והכלית מהארץ לרקיע מהלך ח"ק שנה וכן בין כל רקיע לרקיע וכן עובי כל רקיע ורקיע ואפי' עי' ה' העליון מורד נשמת הצדיק' הגדולים והגשמי' עצמן ואצ"ל המלאכי' הן בבחי' גבול ותכלית כי י"ש

ונמצא לפי הנ"ל דג' דברים אלו, היינו פסח
מנה ומרור, הם על צירור אהנת הטוב
אהנת הערצ ואהנת המועיל כאחד, והכן.

בבל דור ודור. ע"י נהגדה אשי ישראל
נפירוש ישא ברכה.

בבל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו
כאילו הוא יצא ממצרים. ויל"ד דהול"ל
כאילו נגאל ממצרים כמו שאמר אש"כ ואף
אותנו גאל עמהם:

Why say that?
not?

וי"ל כי אלו שקפסו לנאת ממצרים גאל הקצ"ה
כי (יומא ל"ח:) הנא לטהר מסייעין אותו,
אבל אלו שלא חספו מעצמן לנאת, אלו לא
נגאלו ומחו נשלישת ימי אפילה. וזוה שפיר
שאמר לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים
ולא אמר כאילו נגאל ממצרים, דחייב לראות
את עצמו כאילו יצא ממצרים, היינו שמנד
עצמו היה לו רצון לנאת ממצרים. וז"ש בכל
דור ודור-היינו: כן בדורות הללו העיקר הוא
לראות את עצמו צרפון לנאת מן הגלות ועל
ידי זה נזכה לגאולה.

Those who
desired to
have a
died

בבל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו
כאילו הוא יצא ממצרים. מהו בכל דור
ודור, הלא היה ראוי לומר לעולם חייב אדם
לראות את עצמו וכו'.

אבן עיקר דורות של רשעים הם דור אנוש
ודור המבול, וכמ"ש (דברים ל"ב) כינו
שנות דור ודור ופרש"י דור אנוש שהניף
מי אוקיינוס דור המבול ששטפתם ע"ש, ומשני

אלה נחמם ונעשה דור הפלגה (וע"י לעיל פרשת
נח דף כ"ה).

והנה ידוע כי ישראל תקנו מצרים אותן
הדורות, לכך אמר שכל "דור ודור"
חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים,
היינו יצא האדם שלא יהיה מגע ומשא עם
כחות שני הדורות הללו הרשעים הנמנאים עוד
בעולם, וכמו שאנו רואים עכשו רעים וחטאים
לה' ולנוי אדם. דור אנוש היה רע לה' כי
(נראשית ד') הוחל לקרוא בשם, ודור המבול
רע לאדם (נראשית ו') כי מלאה הארץ חמס),
וכן גם צעוה"ר אנו רואים כן, וצריך אדם
מישראל להתרחק ממדות אנשי אותן הדורות,
והרי זה תמיד נצחינת יציאת מצרים, והכן.

לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח
לפאר לרומם להדר לצדק לעלה
ולקלם. ולכאורה למה לא נזכר כאן השבח של
"לנצח" אשר נחפלה של שחרית לשבח ויום טוב
אומרים אותו בין כל השבחים הנ"ל, להודות
להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולנצח לצדק
לעלה ולקלם, והוא תמוה מאד.

ובראה פשוט על פי הילקוט (תהלים ל"ו רמז
תשכ"ד) וזה לשונו, וכן הוא אומר ולכל
היד החזקה אשר עשה משה, אשר עשה ה' אין
כתיב כאן אלא אשר עשה משה, הקצ"ה שלחו
לעשות והנחנו למשה עכ"ל. וי"ל לכך (זוה"ק
ח"ג רמ"ג.) משה הוא נפסירת נח.

זהו שפיר נפסור יציאת מצרים וכל האומות
והמופתים אשר שלחו הקצ"ה למשה
לעשות, וככל זאת נאמר אשר עשה משה כיון
שנתן הנחון למשה, לכך נסדר הגדה אשר
אנו אומרים לפיכך אנחנו חייבים להודות וכו' למי

שעשה
יתכן

ועי' 9

העשי
ונספר
ששמש
מלך
תשע
הקדוש
כי אז
הקדוש
פרי צ
מה ש
עשירי
קא
נכון

ובזה

שעשה
למינו
ונספר
דאין
משמנו
שהקצ
הוא,
לעשו
לחם
משה,
האלו

לפי

on an especially hard-driving session he had had with the Vaad's leaders the previous evening, Pehle explained: "One of the Rabbis said last night that there is a saying among them that you cannot compare the effect of a request made one hundred times with a request made one hundred and one times." William O'Dwyer, a later director of the War Refugee Board, and after that mayor of New York City, described the Orthodox group this way: "If they find a wall in their way, they take it down, brick by brick."

If only this approach had been the *rule* in America, rather than the exception. The Orthodox were, in reality, only a small segment of American Jewry, which was itself only a tiny minority among Americans.

Vaad Hatzala's front line forces included, especially, rabbis. Great and renowned rabbis. Rabbis of the caliber of Abraham Kalmanowitz, Aaron Kotler, Eliezer Silver — and others. But also on the front lines were lay leaders whose commitment and fervor were as essential as those of the great rabbis. Foremost among the lay leaders was Irving Bunim. Irving Bunim had, by years of hard study, gained a thorough religious training. Yet he was a businessman. He had the will and devotion that were required for the Vaad's crucial work. And he had another rare and precious gift, much practical experience in the secular world of business.

It would be no exaggeration to say that the Vaad Hatzala revolved around Irving Bunim. Without him, the Vaad could not have succeeded to the extent that it did. In a sense, several people were indispensable to the Vaad's achievements, but no one more than Irving Bunim.

This was the Irving Bunim who in 1939, in anguish over the plight of a rabbi whose family was stranded in Poland, personally managed to get them into Palestine. Bunim had broken through the British bureaucracy, by providing the rabbi with a dummy bank account, only to see the Jewish Agency block the issuance of visas because rules had been violated.

Meeting the very next day with three important Jewish leaders, men with close connections to the Jewish Agency, Bunim explained the situation. He then said, "Gentlemen, I have news for you — but it didn't happen yet. I have a very large stone in the bottom drawer of my desk. Tomorrow, at noon, I am going down to the Jewish Agency headquarters on Fifth Avenue. Do you know that big show

window on the first floor? If Rabbi Farber's family isn't granted visas for Palestine by noon tomorrow, I'm going to smash that window to bits."

What would that achieve, asked the three leaders. Bunim answered: "The police will come. Irving Bunim smashed a window! Arrest him! The *New York Times* will come, and the nice young reporter will ask, 'Mr. Bunim, why did you break that window?' Then I'll tell him the whole story. You guys will be drummed out of America."

Just before noon the following day the rabbi received the visas. For Rabbi Farber, the big problem had been solved. For Irving Bunim, the struggle to save lives from the Holocaust was only starting.

□ □ □

I had the great privilege of meeting Irving Bunim a few times during his late years. He was a gentle, loving, caring man. He was a quiet, modest person. And a man of deep spiritual commitment. He came from a tradition vastly different from my own, but he was a person for whom I felt an immediate love. And I could feel his love for me.

His son, Amos Bunim, has now written a book about his father. Amos Bunim, trained and ordained as a rabbi, followed his father into the business world. From this dual background and from his closeness to the events, Amos Bunim has given us his father's life and example. I commend the book to you.

The Holocaust and the sacred cause of rescue dominated an important period in Irving Bunim's life. In this foreword I have focused on that part of the story, because that is the historical era I know best. But there was much more to this great life — as you will find in the pages that follow.

David S. Wyman

Josiah DuBois Holocaust Remembrance
Professor of History,
University of Massachusetts, Amherst
Author, *The Abandonment of the
Jews: America and the Holocaust*

March 27, 1988

בספורנו¹² פירש פשוט בפרשת ראה כו'.
כי אין לאיש ישראל דרך
ממוצע רק לידע אם יקבל עול מלכות
שמים בכל מעשיו למסור נפשו לה' אחד.

א"ן מו"ר ז"ל הגיד בסעודה שלישית של שבת היא בחינת קשה עלי פרידתכם¹⁶. ויש לאדם להשתוקק שלא ישכח ממנו הארת השבת כל ימי השבוע כו'. ואיתא¹⁷ וינפש (שמחת לא, יז) וי אבדה נפש. והקשה הרב בע"ש ז"ל כי זה שייך בסוף שבת ולא בהתחלה. ותירץ כי על ידי שיודע האדם זה שאחר שבת יסולק ממנו הארת נשמה יתירה יתאמץ ביתר עוז להתדבק בשבת קודש עוד בו נשמתו ע"ש הובאו דבריו בספר זכרון זאת¹⁸. ויש לומר עוד כפשוטו שזה עצמו בחינת שבת שתוך ימי השבוע גם כן יזכור וישתוקק למה שנאבד ממנו כמו שכתוב (שמחת ב, ח) זכור כו' יום השבת כו'. וממילא כפי השתוקקות כל ימות החול. כמו כן מקבל השבת בשמחה. ועיקר הדברים שיש לאדם להשתוקק תמיד לדבוק בשורש החיים שלא להיות נפרד משורש נשמתו בה' אחד. וזה עצמו בחינת שבת ותשובה ששב הכל לראשיתו ושורשו. וזה התשובה בסעודה שלישית בשבת על ידי השתוקקות הנ"ל להיות נדבק בשורשו

14 עיין רמב"ן דברים א, יח; כתר שם טוב ג ע"א ד"ה

ד'תשנ"א.

לאחר תפילת מעריב שאל
העולם לא שקט והי' קצת
חסיד מפורסם ענה הרבי
אחר שעתיים ישלחו אליו
ורא לחדר הרבי פתח הרבי
פר הצעיר אבל הרבי לחץ
נצטח רעש גדול בעיר על
לקח השטריימעל, והעיר
לת שחרית נגש זקיני הק'
ח סוברים הכל שזה מופת
זה לא רוח"ק ולא מופת
הי"כ היו הכל בקשות על
פתקא אחת הי' בא בקשה
יו בעיה"כ דאגה אלא על
רתיו ושפ"י, למדנו דמתוך
הו מדרגתו, ואלמלא היינו
מבין השורות.

הם הוא שלא זכו להיפקד
הנה על פסוק וד' פקד את
המבקש רחמים על חבירו
לפירש השפ"א דהוא צריך
א נעזר חברו דאז לא היו
הפלל עליו ע"כ הוא נענה
ירש רש"י זכר לה שמסרה
א תעלה בגורלה של עשו.
צמה שעכשו תעלה היא
נחותה. ובחנה כתיב בקרא
ג' נשים היו בהן רוח של
דוקא בר"ה דדוקא בר"ה
בו ולהרגיש בעיקר צורך

14

מעלה וגם צורך אחרים וכל עניניו הפרטים נעשים טפלים ודי להם
ברמזים בשלחנו אבל תפלתו בעיקר למלכות שמים. ואולי יש לפרש דמה
שסמכו שם בגמרא להני ג' נשים הא דבר"ה יצא יוסף מבית האסורים ג"כ
על אותו דרך דמה שניתוסף ליוסף שנתיים ימים הוי במה שאמר כי אם
זכרתי והזכרתי (דאף דנרמז לו בתוך החלום דישועתו יבוא ע"י שר
המשקים כמו שבארנו במ"א) דהי' בז ענין של השתדלות לאישיות
ולעצמו ולכן דוקא בר"ה שהאדם נשתחר מכל ישות ומבטו רק על גאולת
השכינה ומלכות שמים אז יצא יוסף מבית האסורים וזהו מה שמצאנו
בתפלת חנה כדקדוק הזוהר ותפלל חנה על ד' ולא אלא הד' דזהו תפלת
כל ישראל בדוקא בר"ה.

שלשה ספרים נפתחים

איתא בגמרא (ר"ה טז:) א"ר כרוספדאי א"ר יוחנן ג' ספרים נפתחין
בר"ה אחד של רשעים גמורים ואחד של צדיקים גמורים ואחד של בינונים
צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים רשעים גמורים נכתבין
ונחתמין לאלתר למיתה בינונים תלויים ועומדים מר"ה עד יוה"כ זכו
נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה עכ"ל ולכאורה צריך להבין א"כ למה
צריך ג' ספרים הלא הבינונים אינם אלא תלויים עד יוה"כ ואז נכתבים או
בספר זה או בספר זה וא"כ די בב' ספרים דהספר הג' אינו אלא לעשרה
ימים? ונראה דיש ללמוד מזה דאמנם ישנם הרבה בני אדם דניחא להם
להישאר בינונים דהיינו דאין להם שאיפה להתעלות למדרגת צדיקים
גמורים ומאידך גיסא אינם רוצים ח"ו להלכך בחטאים עד שיהיו נכללים
בספרן של רשעים אלא מסתפקים במצב של די לי להיות בינוני ואיני
רוצה בגדלות ולא ח"ו בשפלות. ועיין מש"כ בפ' משפטים כדן עבד
נרצע, והנה יסוד החילוקין בין צדיקים ורשעים ובינונים הוא בעצם
נשמתם דהיינו מהו עיקר מהותם דבצדיק שולט הנשמה וברשע להיפך
הגוף והבינוני הוא בגדר של זה וזה שופטן והנה בבריאת האדם נאמר ג'
שליבים דכתיב ויצר את האדם עפר מן האדמה דהיינו הגוף ויפח באפיו
נשמת חיים וכלשונם ז"ל מאן דנפח מתוכו נפח דהיינו נשמת אלקים חיים
ויהי האדם לנפש חי' והיינו נשמה וגוף ביחד דזהו נפלאות הבורא דהגוף

Strange to be
a 332

דרכים בעבודת ה'

אמת

יסוד ושורש האמת הוא הכרת האמת במחשבת האדם בכל הענינים שהוא עוסק בהם, והעיקר שלא יושפע מרצונותיו, אלא ישתדל להכיר הכל כפי מה שהוא, ולא ירמה את עצמו בהכרת ערך עצמו ופעולותיו, ורק אז יוכל ללכת בדרך האמת בהנהגתו עם אחרים, לבלי הסתייגה, ולבלי לירא לגלותה במקום שצריכה וטעונה גלוי בלי שום משא פנים כלל.

בני עליה עליהם להציב לעצמם דרך האמת ליסוד חייהם, ולהשתלם במדת אמת זו, הן במחשבה והן בדבור ובמעשה.

ולכן כדאי וראוי שאף בדברים שמותר לשנות, עליהם למעט בזה כפי שאפשר, ואפילו במקום שנדמה שיש בזה חסרון לעבודתם הרוחנית, כדאי לותר לפעמים בשביל שמירת פיהם ולשונם מדברי גזום, ואפילו במקום שיש הכרח להשתמש בהיתר השינוי, צריכים להרגיש אי נעימות, כדי שלא ללמוד ח"ו לשונם דבר שקר, כי רק אם תהיה זהירות באמת בדבור, אז אפשר להם לתקן את עצמם בהשקפת אמת והרגשתה.

עבודתנו בחזקת יראת ה'

יסוד גדול בעבודת ה' הוא לחפש תמיד אמצעים איך לעלות יותר ויותר בעבודת ה' ויראתו, כי עלינו להתבונן תמיד, כי תכלית חיי האדם עלי אדמות היא לעלות תמיד ממדרגה למדרגה, ולרכוש את ההשלמה הדרושה בעולם שהוא פרודור להכנס לחיי הנצח, ושיהיה מזויין ומושלם במעלות הראויות לתכלית זו, וכשם שהלומד בבית ספר א"א לו להסתפק בהשארו במדרגה א' מבלי שיעלה במדרגה יותר גבוהה, כמו"כ המתכוון בעוה"ז לתכלית חיי נצח, צריך שירעד ויפחד, אם אינו מבחין שעולה ממדרגה למדרגה. וזהו באור מה

מיתעד לועד פנימי מבני הישיבה, בני עליה שסיגלו עצמם לקבלת דרכיו של מרן זצ"ל.

Identify all for what it is; not what you want it to be

Speaking truthfully
Even when one is permitted to change his words he should trust it

How can I grow in level?

Is school one expects to move to the next grade

So too in life!
In 'אמת!

Growing!

דרכים בעבודת ה'

קמד

The 88 life
are few
↓
88 is 1.88
Those who
want to get
are few!!

→ שאמר ר"ש בן יוחאי ראיתי בני עלייה והם מועטים, לא אמר בני מעלה, אלא
→ בני עלייה, ששאיפתם בחייהם תמיד להיות בעלייה תמידית.

כבר הראנו רבנו לדעת בשעור "פּלס מעגל רגלך" שאין לקפוץ בבת אחת
ממדרגה למדרגה בעבודת ה', במדה שאינה מתאימה למצבו הרוחני הכללי
של האדם, ברם, ההתקרבות התמידית אל הנקודה הפנימית צריכה להיות
מטרת חיינו וחובתנו בעולמנו.

We must
climb at
the proper
pace!
at our
own climb!

ומה גם כי באמת מכירים אנו, כי עבודתנו ביראת ה' אינה מגיעה למדת
התפתחותנו והכרתנו בכללה, ולכן עלינו להשתדל להתאים את עבודתנו
למדרגתנו אנו, ורק אז תתרומם מדרגתנו תמיד, כפי שביאר רבנו זצוק"ל ענין
הצדיקים שאלוקים עומד עליהם, ואז נזכה לעלות ממדרגה למדרגה.

חובת התשובה

תשובה

אחר העיון בחובת התשובה בכלל, ובימי הדין בפרט, נוכל לבוא לידי
הכרות אלו:

כי התשובה תלויה בכוונת האדם והכרתו במצות התשובה, יותר משאר
המצוות שיש בהן תועלת מה, גם בלי כונה, והטעם בזה הוא כי מהות
התשובה היא בעיקר הכרת החטא ועזיבתו, ואין בודוי פה בלי הרגשת הלב
שום תועלת, ולא עוד, אלא שזה מעורר קטרוג ח"ו, שמזכיר החטא ואינו
משתדל לשוב ממנו, וגם בקשת הסליחה בעוד שלבו בל עמו, הרי זה כחוכא
וטלולא.

תשובה requires
more so
than other
mitzvot

אף שכשמתוודה על חטאים ברגש ובכוונה, אבל לא עשה חשבון בנפשו,
יש אשר יתודה על עבירות קלות, וישכח את אשר עוות בעברות חמורות,
והרי זה כאיש שפצע את חברו אנושות, ובא לבקש סליחתו על אשר לא דרש
בשלומו ולא קבלו בסבר פנים יפות, שאין זה אלא נראה כמצחק.

אלה העוסקים במלאכת שמים, וזכות הרבים תלויה בהם, חייבים לעשות
חשבון נפשם אודות מלוי חובתם במלאכתם זו, כי עומק הדין בזה הוא יותר
חמור משאר עבירות הנוגעות רק אל הפרט, כי הרבה יותר קל הוא לתקן חטא
היחיד מאשר אם חטא במלוי חובתו לזכות את הרבים, אשר בזה לא תספיק
תשובתו כי אם בהרבות כבוד שמים ותקון הרבים במדה שעיוות.

מי שהעמד על משמרת תקנת הרבים, אין אחריותו מצטמצמת רק

למלאכת הקה
הרבים, כי אין
על מדרגה גב
מעשיו ועובד
דרך ומשפיע
חז"ל, הלומד

אחת הבח
אם ימלא את
כי אין לו את

עוד ענין ד
באמת לקדש
יבחיין בין תלם
ללבו, ואדרבא
האמת, משא
לתלמיד שאינו
ה' רמיה.

דברים אל
והמשפט ובה
תעודתנו הקד

ההתלהבו
לכל אשר יחפ
ההתלהבות, ו
ישאר שכלו כו
ההתלהבו
תתגדל ותתגב
תבער אש (ה)
היות עיקר
מקלם) הוא

כי תצא

דבן פורר ומורה נהרג על שם שופו (רש"י כ"א, י"ח). נראה ללמוד מזה במידה טובה מרובה, דכל איש ישראלי אם מתגעגע ורוצה להיות טוב מגיעים לו חיים על שם שופו, דסוף כל ישראל להיות טוב, כדאיתא בש"ס (עירובין כ"א, ב) אלו ואלו עתידין שיתנו רית. כמו בן סורר ומורה בעבור שמשותק להסוף אשר ברע הוא הוא נידון על שם שופו, ככה כל איש ישראל הנכסף להסוף שלו שיהיה טוב מגיעים לו חיים.

killed because he desires evil...
אברהם אברהם
One who longs for goodness will be happy to murder...

והנה בסוף פ"ק דבב"ק (ט"ז, ב) הכשילם בבני אדם שאינן מהוגנים, משמע לכאורה דאם נותן לעני שאינו הגון אינו מקיים מצות צדקה, נלענ"ד דהיינו דווקא כשאינו מכון לשמה [וכשהוא הגון מקיים המצוה אף בלא כוונה, כמבואר ברש"י סוף ויקרא (ה', י"ז) בשם ת"כ], אבל כשעושה המצוה לשמה מקיימה אף בעני שאינו הגון, דהרי מבואר בעירובין הנ"ל שהכל עתידין שיתנו רית, וא"כ מצד שופו כל עני חשיב הגון. הנה המהר"ל (בגו"א, שבת ע"ד) כתב דמותר ליטול ידיו על זרעים, דאינו מכון לזריעה, ואף דהוי פסיק רישא, כיון דאין המלאכה נעשית מיד שרי, וביארתי לפי המבואר בש"ס (ב"ק ס', א) לענין זורה ורוח מסייעתו דהוי גרמא, רק משום דמחשבתו משווי ליה מעשה, ועי' אהעו"ז (סי' שכ"ח), ה"נ כשאין המלאכה נעשה מיד הוי רק גרמא, רק מחשבתו משווי ליה מעשה, ע"כ באינו מתכוון שרי, כיון דליכא מחשבה לשווי מעשה. וה"נ במצוה [דדומה לעבירה לענין כוונה, כמבואר ברש"י ור"ן (ר"ה כ"ח, א) גבי כפאו ואכל מצה, שדמי למתעסק בחלבים ועריות דחייב, שכן נהנה], כשאינו רק גרמא בעינן כוונה לשווי מעשה. וכשנותן צדקה לעני שאינו הגון, דמצד עכשיו ליכא מצוה רק מצד העתיד, ולגבי העתיד חשיב רק גרמא ובעינן כוונה, ע"כ דווקא בעושה לשמה נחשבת מצוה. (ע"ע לעיל פ' עקב, ע' ר"ח, ולהלן פ' כי תבא, ע' רי"ט — המגיה).

ארבעים יפנו ואתו רבנו בצרו חרא (מכות כ"ב, ב). הרמז בזה, שאיש הישראלי אינו חוטא חטא שלם שיהיה כולו רע, ע"כ אף דמעיקר הדין חייב ארבעים מלקות, אך כל זה כשהחטא הוא בשלימות, מברית מן הקצה אל הקצה, בלי צד לימוד זכות. [עי' שבת (ל"ב, א), אפי' תתקצ"ט באותו מלאך לחובה ואחד לזכות ניצול. והמהרש"א הקשה איך אפשר שבאותו מלאך יהיו צדדי חובה וצדדי זכות, הא מעבירה נולד מלאך משחית וממצוה מלאך טוב עי"ש, אך התירוץ, שיש עבירה שאין כולה רע, רק יש בה צד טוב ג"כ, כעין שכ' התוס' ריש נויר, שכמו בת"ח בשבת כך בגזיר נקרא חוטא ונקרא קדוש, ותרתי איתגיהו ביה עי"ש, וכעין זה מבואר במד' (תנחומא תשא, ב') שכ', בא וראה מעבירות באו לידי זכויות, מעגל באו למשכן, ממכירת יוסף באו שכלכלו העולם בשני רעב, ולכאורה יפלא איך אפשר שמעבירה תצמח זכות, אך התירוץ כנ"ל דבעבירה שלהם היה מעורב גם צד טוב, כי מכירת יוסף מחמת שחשבו שהם יהיו נידחים מן הקדושה כעשו וישמעאל, ויוסף הוא הנבחר, כמש"כ הספורנו (וישב ל"ו, י"ז), וזה הכאיב להם יותר מהכל, ע"כ עשו מה שעשו, כדי שלא להיות נידחים מהקדושה, כמו שמים התחתונים בוכים אנן בעיין למהוי קדם מלכא (תקו"ז, תק' ה'), חשק דקדושה שהיה מעורב במעשה מכירת יוסף, גרם טובה לכלכל העולם בשני הרעב. ומ"מ היה חטא, ומזה באו כל הגליות כדאי' בזה"ק (זוהר חדש, וישב),

No Jew does an evil fully

ובמק"א הארכת חוטא חטא שלם, ובוה י"ל ה ואילו בגמ' (ז"ס ולהנ"ל י"ל דבה מכל צד בלי צד שיהיה שלם מבי והעידו על כל שלם שלם. וה"ה עמקים שבלב.

והנה הרכב ועבדום וענו א הנגזר. וככה י"ל ליד רגלי בני א יותר על הרבה אונס ג"כ, כי כ חלקי רצון ג"כ, וע"כ אתו רבנו

ובזה י"ל עונותם, ובכ"ד הטעם ע"פ כה עונות חברו כה כדאי' במו"ק (חטא, ובאמת על המגיע הרי חלקי החטא הרי

ארבעים (כ"ה, ג'). ברי לחבירו כאן, כי בלשון: לא היה לאו זה. גם כה והרי אפי' כהב גם קשה הסכים

ונראה דה"ל (באר המל הולד, ויצירת קלקול, רק מה שגרם קלקול א החומר, ונסתלק הרי אין בה פג

תורת המוסר ואינו יודע על מה להקפיד, ומשגג ברגעות מציאות ע"פ תורת המדות מבלי משים, ואף אם לקחו טוב וכוון, אחרי שאין חוכו כבוד, אין דבריו נכסין אל לב הנהיג, ולא עוד אלא שלומד ממעשיו יותר משעויו, והתיחסות הרב לחלמדי דורשת תכונות חרמיות ומצוי המדות, וכאשר מִסֵּר את תלמידו בכיוויו גם וְעָקַת רָגוֹ על הַעֲוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה, מתערב כאן רע וטוב, אם יש כאן תועלת תוכחה והנהיג מתעורר על חסאו וגומר בלבו שלא לשנות חסאו זה, יש כאן ענין רע שהנהיג מתרגל בנסות ובקפדנות המקל מרבו שרואהו משמש כמנוגות אלו בשעת תוכחתו, וגדול שימושה יותר מלימודה, והתלמיד מחקה תמיד את רבותיו, ועל הדין גם התוכחה לְקַיֵּה כשמתלולה עמה ממדות הלא טובות, וכאשר יתמיד הנהיג לעמוד לפני מתנגד כלתי שלם יתמיד לחול מדות הרעות מן המתנגד, ובריות המתנגד מחזיק עצמו לאיש השלם, כלל מדות הטובות, וכל גנותו שטושה הן געשות בנאות וכו', גם הניכו מתרגל בתענוטיו לעשות תלכות על מודת חרומה, והמתנגד הוה יפירה חולדותיו כדמותו וכצלמו, ובריות המתנגד ריק מתכמת התורה בעמל ההלכה ונכשל על ידי זה בצלל התנגדותו לבעל הלכה, נוחל ומנחיל גם לחניכו פרי עונו.

י

נפש האדם רחבה מני ים, אצורה אורות אין קץ, בעל תנועה מתמדת בקנין סלה, ואמנם רבות כחותיה לא יצאו לפעולות מפני מונעים מכריעים כיסוד הרב הנפש בגוף, ואין אדם תחת השמש שיצא ידי חובתו בעולמו לשמש בכחו הממיד שימוש חסיל וגמור, בכל ואת אין אדם שאין בו מרץ המאבק עליו לעשות מה, ומרם בעלי מרץ בביד לא ידעו שְׁלֹו וְדָם, ואלה בעלי מרץ שפשעו ברם רבותיהם כימי חרפם ולא גדלום בעמל התורה, רב מרצם ימצא להם ברכות המצאות

They learn more from his (negative) example than his teachings

A villain always attains his

He can jump to have used all of these spiritual/political

Example can't come from a person who has been misjudged

המוסר אמר לאדם: אהוב את עצמך ורכוש כבוד, אבל דע קך מה אשרך על קלך, ומה כבודך, אין כבוד אלא חרה, אין כבוד אלא עוה, אין כבוד אלא עזיבת הכבוד, אין אושר רק להשתחרר מנמיות טבעיות, ולחיות נכנע לדי ולחורתו - חכלית החיים בעולם הזה ובעוה"ב.

מז

ובהתנסף בו חכמה יחלו קניניו הנורמים הוללים לכבוד מרומה ולכעם ולשאר התאוות, כי החכמה תחיה בעליה לחיים של אורה, לחיים של רוממות הנפש, לחיים שמימים, ועזיבתו השפלים - חולדה מחויבת מקנין החכמה.

ואם החורה מתקנת המדות בעמלה ובקנין החכמה כמשפט חקון בחק הנפש, עוד יש בחורה סגולה אור אשר לא יושג בשכל אנושי, ואשר אור הסגולה הוה מאיר וממכך את נפש בעליו לראות אור נוגה ונועם טוב שנים ודעת, ואורב את הענוה במבע, ושונא את הבהרות במבע, אורב את החסד במבע, ושונא את האכזריות במבע, אורב את הסבלנות ושונא את הכעס, כי כל ישעו וקפצו של החכם לחקן מרותיו ומצטער על נסיוותיו הרעות חכלית הצער, ואין כאב לחכם ככאבו על הכשלו במדה של נגות, ואין שמחה לחכם כשמחתו על תיקון מרותיו, וכמעשה של החסד ששכב קויות הספיעה ולא הקפיד על זה שרמיל עליו השופכין ושמוח שמחה גדולה כשהרגיש בנפשו שלא הקפיד. ^{אין זה נחמתי} (1.3)

מז

מן המפסידים היותר עיקריים היות מלמד לרבים כלתי שלם במדותיו, המנהיג הכלתי שלם הפסדותיו כפולים, כד אחד אינו יודע

Seek advice - yet make it his own lesson

The light of

A teacher with superior character traits

חבר הוא לזה שלא הניח תפילין כלל, וכן בכל מצוה, וכן במצות לא תעשה, אם כי הוא שומר אותה בכללה עדיין אין שמירתה שמירה בעת שלא שקד על הדינים המסתעפים לחקם ולדרשם, ואמנם עובר עליה עבירה מספקת בחלקלקות, ומחלל את השבת מתוך נעמנות הזמירות לכבוד השבת וקיומה, ונוטל דיו דרך החלון הפתוח לדה"ר, ונוטל דיו דרך החלון הפתוח לגינתו, ודוקק דרך החלון הפתוח לדה"ר, וכוור את עצמות הדג מן הקערה, ונושא משא בשבת כהגרדו אחר האומרים שהעיד הזאת מתוקנה, ועל הרוכ ישי כזה מכשולים, וכן הדיבה מהלכות השבת תעלמות ממנו, והוא דש אותם בעקביו, וכן בשאר עבירות, במאכלות אסורות, בנקמה ונסירה, בשנאה וקטנות, בנזירה וגזילה.

יפ

והזהרה בדרך הדבקות מצד אחד, והזהרה בחלומה של המצוות מצד שני, יוצרת שיטה שלמה הגראית לדינים, ומתכלטת כעצירה מסוימה, המכרית על עצמה, ועל אלה המתיחסים אליה, כאילו אמרו חלילה להיני מקבלים עלינו מלכות שמים ע"מ שאין עלינו דקדוק הדין, והזהרה הזאת הלא היא מתמורה שבתמורות, חבר הוא לפורקי עול, ולא עוד אלא שדקבלה על הדברים שהם נכנסים כמחיצות קבלתו מוויפת בהחלט כאשר סיו תצורות של המראה מעורבות בה, עירוב מכון ומכוס, מתגשש ויסורי.

הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי

הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי

בריות שכליות ומדעיות כדי לרזות צמאונם המדעי כמבעת נפש שוקקת למדע ולנעם וליוני, והיות ששכלם חזק וחכמת התורה אין בהם יכראו בהנינים חורה חדשה ומצוות חדשות, ואמנם לפי דעתם הן הנה המצוות והיא היא התורה, והם שמחים משנה ישון על שזכו לדאר עינים בתורה, כי אמנם לא יישא אמתת אור התורה כציור המתשבה, רק לעמלים בה, ומועמי מתקה, ידוע צוף מעמדה, ובגודל האדם כבשרונוותיו הסגולות כן יגדל הדפסד המרובה במה שנשאר חזק לכוחלי בית המדרש של התלמוד, שאין לך מדה גדולה מזו, ותחת אשר חסר לפשו חכמה השכל ודעת, והחסיר לדורו חכם ונבון, עוד יוסף להביא שיטות בריות וחכמות מוויפות ומעמיד לו חלמידים לשכת התורה ולגליוה מדרך מישרים.

יח

ואמנם ברב מרצם יבנו דברים משוכללים ברב תכונות, ויניחלו לעצמם ולחלמידיהם אמצעים חשובים לדמות לב צעירים ליראה והמזה, ולהלכי בקרבם שלחבת תורנית, ולהפכם לבני חיל דוגלים כדגל התורה כמעון ומעל, אבל כולם בריות לב ולא ממקור התורה נשאבו, ולכן כשלונם בטוחה, והפסדיהם מוחלטה, כי העבודה הרצויה לפניו יח' אינה מספקת במסירת הלב, אלא בשמירת פקדיו יח', כל מצוה ומצוה כמשפטיה וחקותיה אשר נאמרו למשה ע"ה בע"פ, ואשר מסרה ליהושע ויהושע לוקנים ועד שוכינו לדעתה וללמודה גם כדור אחרון שאנו חיים. ומה גדלה אשמתו של איש נלכב לארבת העבודה לפניו יח', בשעה שמוניח את לבו מלחפש אחר פרטיה ודקדוקיה של המצוה שנאמרה מפי הגבורה לשום חובה על כל אדם מישאל לקיומה דוקא בשלימות הדקדוק, ובחסרו תנאי אחד מתנאי דקדוקיה לא קיים המצוה, והאיש הזה שדניח תפילין בראשו והפרשיות לא נכתבו כדיו -

הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי

הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי
הוא ה' אשכנזי

ה' אלפתן ואסרתאן 835

20

הספד על החפץ חיים³²

[ערוך ומשחזר ממקורות שונים]

בשעה שילד לומד תורה נדמה לו שידע ומבין הוא מה שלומד, מבוגר לומד באותה תורה וחושב הוא בדעתו שמבין, תלמיד חכם גורס בתורה וגם כן יודע מה שלומד אלא שיש לו קושיות, וגדול הדור לומד באותה תורה ויודע שאינו מבין כלום.

כך גם להשיג את גדולתו של החפץ חיים, כל אחד לפי השגתו משיג ויודע מה למסור משמו ומה לספר ממנו, אבל תיח גדולים יודעים שאינם משיגים בגדלותו כלום³³.

חילוק גדול יש בין גדולי־ישראל האמתיים, לבין "גדולי" העולם־הרחב. גדול אמיתי כהחפץ חיים וצ"ל, הרי כל העולם היו מכירים את שמו ואת גדלו, אפילו באמריקה ובכל העולם ידעו שיש "חפץ חיים", אך אינו דומה מה שידעו עליו באמריקה למה שידעו עליו בפולין - מדינתו, ובכל פולין לא ידעו מה שידעו עליו בוויילנא, אשר החפץ חיים היה מבקר שם תכופות, ואינו דומה וויילנא למה שידעו עליו בראדין, עירו, ואינו דומה ראדין למה שידעו עליו בישיבה, ואינו דומה הישיבה למה שידעו עליו בני ביתו של החפץ חיים ז"ל.

כל מה שסמוכים היו יותר להחיות, רבתה וגדלה הידיעה וההכרה בגדלותו. לא כן גדולי "העולם" אשר אצלם דבר זה הוא בהיפך־הגמור. כשעומדים ממרחק חושבים שיש בהם משהו, אבל ככל שמתקרבים אליהם יותר ויותר, יודעים שאין בהם כלום. אדרבה, מתגלים הם בכל קלונם³⁴.

בכדי להשיג מדרגת החפץ חיים צריך להיות אדם גדול כמו החפץ חיים עצמו. ברם, גם תינוק כשלומד חומש בהתאם לתפיסתו, הלא ידיעתו מרובה ממי שאינו לומד כלל. כיוצא בזה יכולים אנו גם־כן לספר מהחפץ חיים באוני אנשים שלא הכירוהו מימיהם³⁵.

כתב הרמב"ם בפ"ה מהל' תשובה "כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו". ויש להבין, דהלא נאמר: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים ל"ד, יז)?! אבל באמת ביאור הדבר הוא דאף דאמנם אי אפשר להגיע למדרגתו של משה רבינו ע"ה בכל הבחינות, אך הנה מצינו בכתוב כי מרע"ה נקרא בשם "עבד ה'" (יהושע א, א), ופירש הרד"ק (שם) שבכל מקום שנזכר על מרע"ה עבד ה' הפירוש הוא על פי ההלכה שאין קנן לעבד בלא רבו וכל מה שקנה עבד קנה רבו, דהיינו שכל מציאות העבד היא בשביל רבו ולעצמו אינו כלום. וכזה היה מרע"ה שכל כוחותיו וחושיו ודעתו היו כולם קודש לה' לבדו ולא השתמש בהן לשום צורך רק לה'.

←

והמדה ה
ב, י"ב.
במצות כ
אלא שג
היא דכ
המצוה
להיות ל
הד
לתכלית
דכשרא
שיעור ד
מדח וק
לעבודת
ה'
אלפים
ובינת
המשיח
אדם י
להיות
כ
ומעשי
שמים,
אומר ל
מעשי
כ
החפץ
תפדת
תגבי
מטבע
בחזרה
לעסד
א
מפרט

והמדה הזאת נדרשת מכל איש ישראל, כדתנן יוכל מעשיך יהיו לשם שמים נאבות ב', י"ב. והנה בכל מצוה ישנם שני חלקים: א' גוף המצוה. ב' הכשר מצוה, וכגון במצות סוכה, בניית הסוכה הרי היא הכשר מצוה והשיבה בסוכה היא גוף המצוה, אלא שגם בניית הסוכה מצוה היא, כדי שעיני יוכל האדם להתחייב בישיבתה, וסברא היא דכשם שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, כך גם העוסק בהכשר מצוה פטור מן המצוה. ולא זאת בלבד אלא גם הענינים הגשמיים כמו אכילה ושינה וכדו', צריכים להיות לשיש, וכל זה נכלל בכוונת מאמרם וז' יוכל מעשיך יהיו לשם שמים³⁶.

והדבר הזה מוכרח הוא מאליו, דהנה כל מה שיש לאדם קצוב הוא לו במדה ובמשקל לתכלית הנרצה, ולא ניתן לו שום דבר לבטלה, וכפי שאמר רבינו החפץ חיים זצ"ל דכשרואים אדם שנעשה משותק באבריו ר"ל, הוא מכיון שכבר השתמש והלך את שיעור הפסיעות הקצובות לו במספר שנות חייו. ואם כן מאחר והוכן לאדם שיעור מדוד וקצוב לכל אבריו, על כן חובתו לנצלם ולהשתמש בהם בכל מה שניתן לו לעבודת השירה.

וזהו היא מדרגתו של מרעיה, ואף שבדאי אפילו אם יעבוד האדם בכל כוחותיו אלפי אלפים שנה, לא יגיע עד קרסוליו של מרעיה, היינו מפני שלא ניתנו לשום אדם כוחו ובינתו של מרעיה, אבל בשביל זה לא נגרע כלום מערכו, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים ומנחות קיי, ע"א. וזהו כוונת הרמב"ם שכל אדם יכול להיות צדיק כמשה רבינו, היינו שכל אדם לפי ערכו ולפי כוחותיו יכול להיות עבד ה' כמו משה רבינו לפי כוחותיו.

כ"ק החפץ חיים היה עובד ה' אמיתי, וזכה להגיע למדרגה זו שכל מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו היו כולם קודש לה', אך ורק לשם שמים. הוא ידע לכיון כל מעשיו לשם שמים, ושאפילו כשהיה צריך לחתום על קבלת משלוחי כספים שע"י הדואר, היה אומר לכבוד ה' כשטבל העט בדיו, ועוד כיוצא בזה, ועליו ראוי לומר שהיו מעשיו מעין מעשיו של משה רבינו ע"ה³⁷.

כיצד התעלה החפץ חיים כל כך, במה היה כוחו גדול? אין זאת אלא כפי שסיפר החפץ חיים עצמו, שבהיותו ינוקא בן ארבע הלך עם חבריו בשוק ויחד עמהם חטף תפוחים שהתפזרו מסל תגרנית יהודיה. וכשלמד אחר כך בחומש את האיסורים לא תגנוב לא תגול' ואת המצוה והשיב את הגוילה, הפציר מאד בהוריו שיתנו לו מטבע 'קופיקה', ובמטבע זו רכש בשוק תפוחים מאותה תגרנית והשליכם מיניה דוביה בחזרה אל הסל שלה, כשהוא ממחר להימלט. משמע, אם כן, שתיכף משהתחיל לעמוד על דעתו היה לומד על מנת לקיים, והיא גדולתו.

אומרים אנו מיעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם - כמו שידענו. מפרש רבי חיים דוואלוצין: מדרך בני אדם להיות אצלם הידיעה לחדוד והמעשה לחדוד,

ז' לומד באותה
ידע מה שלומד
כלום.

ידע מה למסור
ד' כלום³³.

ה' גדול אמיתי
אפילו באמריקה
אמריקה למה
י' ביולנא, אשר
ז' עליו בראדן,
ה' השיבה למה

גדולותו. לא כן
במרחק חושבים
נאין בהם כלום.

חיים עצמו. ברם,
ז' ש' ש' לומד
ז' שלא הכירוהו

ב'טה רבינו. ויש
ל'ד, י"ז! אבל
ב'טה רבינו ע"ה
י' (הושע א', א'),
ד'ט' הוא על פי
ז' שכל מציאות
ב'חותיו וחושיו

22

על התורה

ל, יום אחד לחברון,
נת ישראל וכו', והם
ז נכנסם לכרמו וליינו
ז עליהן את הטורה
אינם ראויים, באותה
ר הקב"ה, לא נתתי
דה, כל ענין בזמנו,
סקים בתורה ובד"א,
ז כל אלה, הני אומר,
ש"ע ופנחס בן אלעזר.

איש מישראל שיכול
זה מזה ס).

ת מן המשמרים גדדי

אם מלך בוד עובר
שלו עד בואו לגבול
לד. כשיוצא מן הפלך
משר הפלך. ואם נוסע
כן מאד נגד הראשונים.
המזכיר בעיר המלוכה.
בכל כחו את מרכבת
וק וצער.

הם הנביאים הקדושים,
ז צער ובזיון עבור זה,
ז דורות של אמוראים
דות של רבנן סבוראי,
נים הראשונים, ואח"כ
הראשונים והאחרונים.
אחרון הזה, שאין אתנו
זכרנו ג"כ לפני מרכבת
את מרכבתו הק, היא
זירת המרכבה הוא ע"י
סד בתי למוד לנערים
א יסוד לקיום התורה
י"ז כבוד שמים בעולם
ל ברכות ח' א', אין

הפך חיים

ואתחנן

על התורה רלה

ואהבת את ד' א' בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. (ו' ה)
ודרשו חז"ל בספרי, ככל מדה ומדה, הן מדה טובה או פורעניות
הוי מודה לו וצריך לקבלו בשמחה וברוב אהבה.
ונסביר את הדבר, בהקדם מה שאמרו, על המשנה דאבות, איזהו
עשיר השמח בחלקו. ולכאורה איך יוכל האדם המתפרנס בצער ובצמצום,
או הסובל מצוקות, שיהי' שמח בזה, ועוד אמר "בחלקו" ולא אמר "במה
שיש לו?"

ונסביר הדבר לדוגמא. אם נקח מאומן עושה מעשה נגרות, המגרה
הגדולה שלו, העשוי' לנסר העצים, ונתן לו תחתיו מגרה קטנה יקרה
העשוי' לנסר אבנים טובות להשוותן ולהחליקן, אף שהמגרה הזו יקרה היא,
מ"ם לבעל מלאכה חזה ללא תועלת תהי' וגם להיזק גדול, כי לא יוכל
להחיות נפשו בה, כי חרש עצים למגרה פשוטה וגדולה הוא זקוק. כן
הדבר ממש בזה, הקב"ה שהוא אלקי הרוחות לכל בשר, יודע את כל
הענינים המסוגלים לכל נפש ונפש לנסותה בה, בעמדה בזה העולם, כי
באמת כל נפשות האדם ירדו לנסיון. יש שנסיונו הוא ע"י עוני אם יוכל
לעמוד ביסורין ושאר מצוקות הזמן, ויש שנסיונו הוא ע"י עשירות אם תהי'
ידו פתוחה לעניים. וכל פרט ופרט של חיי האדם הוא חלקו השייך רק
לנפשו לבד, לפי ענין התקון הנדרש ממנה, ואם הי' נמצא האיש הזה
במצבו של אדם אחר, הי' סובל מזה הרבה יותר. ולזה אמר, איזהו עשיר
השמח בחלקו דוקא. וא"כ הדבר, שכל מצבו של האדם בעוה"ז לפי מה
שהוא, הוא רק לנסיון לו, לכן אם נודמן לו לאדם איזה ענין המסבב לו
לכאורה צער גדול, מ"ם אל יפול לבו עליו, כי הוא רק לטובתו, וצריך
לשמח בזה, וכמו שר צבא גבור, אשר יבחר לו תמיד במלחמה החזקה
ביותר, כדי להראות גודל גבורתו בנצחונה, כן הוא במלחמה הזו, שהיא
מלחמת היצר וחייליו, אם נודמן לו איזה ענין שצריך לזה התגברות גדולה
להשקיט את יצרו, ואעפ"כ נצחו, זה יורה על תוקף אמונתו ובטחונו בד',
ונרשם למעלה מאוחזי ד' וחושבי שמו, ויהי' לע"ל לנס ולתפארת עבור זה
בעיני הכל י.

מ ע ש י ל מ ל י

בעל ההגדה אומר, אלו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל
דיינו, משמע שאפשר הי' לעמנו, להתקיים אפילו בגולה אם נקיים דיני התורה
ומצותי. אבל, "ואלו הכניסנו לא"י ולא נתן לנו את התורה דינו", לא נאמר,
משמע שאך ורק עפ"י התורה — חיינו חיים, אבל אחיותנו בארץ בלא תורה
היא בלתי אפשרית.

(י) הוא הי' אומר. אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. מכל אחד ואחד
דורש ד' לעבדו כפי כחו. וכשם שישנם עניים ועשירים, גבורים וחלשים, כמו כן

תורה without the
could be, the
reverse could not

ואהבת את ד' א' ו' ה'

זו היא מצות עשה לאהוב את ד' בכל לב ובכל נפש. ולא כאמירה בלבד נקיים את המצוה הזאת, אלא צריכים אנו להראות אהבתנו לד' בפועל ובמעשים.

מ ע ש י ל מ ל ד

נבדלים הם בני האדם בכחות הנפש. יש מי שיכול לעבוד את ד' ולהגיע למדרגה רמה ונשגבה ויש שאינו יכול להגיע למדרגה רמה כזו. ובשביל כך כתוב בתורה ואהבת את ד' א' בכל לבבך ובכל נפשך. „בכל לב ונפש“ אין כתיב כאן, אלא בכל לבבך ובכל נפשך. היינו עד כמה שתוכל אתה בעצמך להגיע אתה מחויב לעבוד את ד', כ"א לפי כחו ותכונות נפשו.

ה ע ר ת ה מ ס ד ר :

מספרים על אחד ששאל לרבו, איך זה יוכל האדם, לקיים מאמרם ז"ל, ברכות ל"ג ב', לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה? אם אין לו מה לאכול ובמה להשקט רעבון ב"ב, ובביתו אין לחם ושמלה, איך זה יכול איש שכזה לברך את בוראו באותה הכונה של העשיר, אשר ביתו מלא כל טוב. ואיגנו חסר לנפשו מכל אשר יתאוו?

והרבי ענהו, כי אמנם גם ממנו נעלם באורו של מאמר רז"ל הנ"ל, אבל הוסיף הרבי, ישנו בעירי איש צדיק תמים, מעונה ביסורים, מסתפק בקב חרובים, לן על ספסל בית הכנסת מבלי כר למראשותיו, הולך ערום ויחף, אשתו ובניו הקטנים מתפרנסים בצער מקופת הקהל, ובכ"ז הוא עובד את ד' בשמחה ומברכו שבע ביום, ולבו ובשרו ירגנו אל א' חי תמיד, לשכנו דרוש וממנו תשאל פרוש למאמרם ז"ל, „כשם שמברכים על הטובה כך מברכים על הרעה“.

ומה נשתומם הי' השואל לקבל תשובת העני השמח הזה, כי גם הוא אינו יודע פרוש המאמר הלזה, אחרי אשר מעורו לא אנה לו ד' כל רע, ואך טוב וחסד גמלוהו ד' כל ימי חייו...

אחד מן האורחים בביתו, בקש ממנו ברכה לפרנסה בהרחבה. נאנח הח"ח והשיב לשואלו, וכבוד ד' בגלות בהרחבה?

ופעם בא אל הח"ח זצ"ל איש אחד לבקש ברכה שיצליחו ד' שיזכה בגורל, אחרי אשר לקח שטר הגרלה ממלכתי. והח"ח ענה לו, שהשי"ת יעזרהו שיוכל להגות בתורה מתוך מנוחת הלב והנפש...

לא נח דעת המבקש מן הברכה הלזו, וחשב בנפשו, כי בטח לא שמע הח"ח היטב את דבריו שאולי אמרם בחשאי, וחזר על בקשתו בקול רם, אבל נשתומם לקבל את התשובה הראשונה באותה הדיקנות ששמעה בפעם הראשונה. ומכיון שהענין שגב ממנו, פנה אל מזכירו של הח"ח, שהי' נוכח באותו מעמד, ובקש ממנו שיחזור הוא על בקשתו, למען לקבל ממנו את הברכה הדרושה. לזכות בגורל, אבל הלה ענהו בתומו, כי כבר יתברך פעמים, ומה לו עוד צדקה לבקש פעם שלישית?...

הדבר דומה
ועל המשמשים ש
המשרת את הדין
והי' מנהגו של הדין
בעל בית המסחר,
לא עשו בעניניו
ופועליו, על אשר
כן הדבר ביקר
הננו יוצאים ידי
בפועל ובמעשים.

וכמו שבקש
שבפרשת זו, עיקר
מאה פעמים ולא
כן הוא הענין באר
אלא צריכים להשיב

ופעם אמר,
הפסיעות שיעשה ב
עברה, ושומר נפשו
י"א) ובכפרו
א ל ק י ד, ו' ה'
באופן זה.

דהנה ידוע
קדרה או ברזל כגו
עד שכל הנוגע בה
מה שאין כן אש גו
ויש בזה גפי

בכחו לחמם קדרה
רק כשהם מונחים
עד שמתקררים לגו
גופא מעולם לא ית
עוד אחרים.

כן הוא מבין
כה דברי כאש, ודו
ודברי התורה מוכו
דמתדבקין בה, מש
ת"ח ולומד ממעשי
תדבק, שקאי על כ

whether they had maintained their lofty spirituality, or whether they had fallen.

Man has the potential to reach great heights, but if he is careless, he can also sink to terrible lows. This is the lesson of our *mishna*. When the *mishna* says, "Do not be scornful of any person," it means that a person should not become an embarrassment to the real potential of mankind. One should also "not be disdainful of anything"—he must be careful not to reject anything that might help him grow and do *teshuvah*. "For there is no person without his hour"—everyone experiences ups and downs in life. There are times when a person feels connected to God, and times when he loses that feeling. Nevertheless, one should never despair. Finally, there is "no thing without its place"—even if a person experiences a low, he must constantly search for whatever he can use to raise his spirit and become productive once again.

(6) *Whoever honors the Torah is himself honored by people; and whoever disgraces the Torah is himself disgraced by people.*

In his commentary on this *mishna*, Rabbi Chaim Volozhener writes, "Sometimes the Evil Inclination blinds a person to think that it is a *mitzvah* for a Torah scholar to go out in nice clothing because this shows respect for the Torah. Once this idea creeps into a person's head, he will

begin to pursue activities that will help him afford this nice lifestyle.

Rabbi Chaim's lesson here is clear. It is not the clothes that make the man, but rather the man that makes the clothes. There is a famous story involving Rabbi Chaim and his yeshiva in Volozhen that illustrates this point.

Once a year, the administrator of Volozhen Yeshiva made a fundraising trip around Europe in order to collect the necessary funds to keep the yeshiva functioning. Every year this administrator would don his plain suit and ride his simple horse and buggy on the long and arduous journey. One year, however, he changed his plans. He decided that it wasn't befitting that a representative of the yeshiva travel around Europe dressed as an ordinary person. It is only right that the administrator of the famed Volozhen Yeshiva appear in a fancy suit and travel in the most luxurious carriage, he thought to himself. So the administrator went and purchased a new suit and carriage.

Feeling as prestigious as he appeared, the administrator set off on his journey, assuming that his new look would greatly increase the donations. When he reached the first town, he anxiously rushed to the residence of a wealthy donor of the yeshiva. But to his chagrin, the donor handed him a contribution that was smaller than usual. As he left the city, the administrator began to understand his mistake. People are pleased to support the great Volozhen Yeshiva, not some sharp-looking administrator hoping for a huge donation. Volozhen was not famous because it had a magnificent building. In fact, their building was rather old and decrepit. But the yeshiva had something far more

九

[illegible]

9

[illegible]

۱۲۵ (۱۲۵۰)

Drive and
desire is only
a matter of
distinction of
uses

[illegible][illegible][illegible]

ထိုအခါ၌ ငါတို့ ကျွန်ုပ်တို့၏ နှလုံးကို နှလုံးနှင့် နှလုံး
 နှလုံးနှင့် နှလုံး နှလုံးနှင့် နှလုံး နှလုံးနှင့် နှလုံး

מח (2014)

וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁמַח בְּיָמָיו וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁמַח בְּיָמָיו

[illegible][illegible]

ታ

11

שמיא

25

৫৫

21

تاریخ

אע"פ שבא הקב"ה ושאל בשלומי מ"מ כתיב (בראשית יח, א) והוא יושב פתח האהל לומר פתחו לי שערי צדק כעני העומד בפתח אשר אין לו מאומה בידו. וכן כתיב להלן (שם לג) וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו. ר"ל שהקב"ה הוא בחי' הולך ע"י אברהם נתעלה כבודו ית"ש על ידו אעפ"כ אברהם שב למקומו. והיכן היה מקומו של א"א ואנכי עפר ואפר. והבן: א"י וירא אליו וגו'. ברש"י הנ"ל אמר ר' חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלומי. הנ"ל לרמז בדיוק רחב"ח כי זה היה ביום השלישי. דהנה בזה"ק מפרש כי טעם מילה ביום השמיני הוא כדי ששיג בחי' נשמה והוא מבחי' בינה כמ"ש (איוב לב, ח) ונשמת שדי תבינם. ובחי' בינה היא השמינית מלמטה למעלה. והנה אעפ"ה לא היה צריך לזה כי כבר אברהם זקן בא בימים כנ"ל. אבל ע"י המילה הנה הוא השיג אח"כ למעלה מעלה יותר עד שביום השלישי מן המילה עלה עד בחי' הכתר שהוא השלישי מן הבינה למעלה. וז"ש וירא אליו ה' מבחי' הכתר. וזה נקרא בחי' הו"א. בחי' עלמא דאתכסיא. ממקומו הוא יפן ברחמים. וזהו ואברהם שב למקומו (בראשית יח, לג). פי' אל בחי' ממקומו הוא יפן ברחמים. וזהו כחם היום. כחם גימ' חיים והוא אותיות חכם שהמשיך מבחי' הכתר להחכמה תחיה את בעליה (קהלת ז, יב). אל פתח האהל למטה להמשיך חיים וחסד לעוה"ז. וזה שאמר ר' חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה כי מבחי' כתר הנ"ל המשיך ביום השלישי כנ"ל. והבן: א"י וירא אליו וגו' פרש"י אמר ר' חמא בר חנינא כו'. הנראה לבאר ע"פ מ"ש לעיל בפ' לך (בראשית יב, ד) בפ' וילך אברהם כאשר דבר אליו ד'. פי' שהלך באותו חשקות ובבחינה זאת כמו שהיה באותה שעה שדבר אליו ולא נפל ממדרגתו כלל שהיה בשעת הדיבור. וכ"כ (שם כא, ד) וימל אברהם את יצחק בנו כאשר צוה אותו אלהים. וז"ש כאן וירא אליו וגו' אר"ח ב"ח יום שלישי למילתו היה כו' כי בשעת המילה היה גורם האמירה של הקב"ה לכל יריגיש כלל היסורים

מחמת שהיה תיכף להאמירה ועוצם התשוקה והחשקות לקיים מאמרו ית"ש היה מבטל כל הרגש היסורים. אך גם ביום השלישי למילתו שאז הנה הכאב גדול מאד וגם היה אחר הדיבור של הש"י זה שלשה ימים. אעפ"כ היה עוד מתנוצץ כח הדיבור של הש"י ובווער כאש אין מכבה עד שלא הרגיש כלל ג"כ היסורים. וז"פ ובא הקב"ה ושאל בשלומי [היינו כי לכך בא הקב"ה לבקרו מחמת כי היה עוד בשלימות הראשון] אבל באנשי שכם היה בהיפך דכתיב (שם לד, כה) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. ר"ל כי הם לא מלו את עצמם רק מחמת למלאות תאוותם. לכן כאשר עברו וחלפו ג' ימים ומחמת היסורין נתקרר תאוותם. לכן לא נשאר בהם רק הכאב לבד וז"ש בהיותם כואבים שאז הנה הרגישו הכאב ביותר: והנה שלשה אנשים נצבים עליו. ופרש"י אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום וכו'. ולכאורה קשה למה הקדים המלאך הזה אשר בא להפוך את סדום לבא עתה עם שני המלאכים אשר באו עתה אחד לרפאות את אברהם ואחד לבשר את שרה. אך הנה ידוע מדתו של א"א ע"ה הוא מבחי' החסד לכל באי עולם ולא היה באפשרי כלל להפוך את סדום. אך מפני כי בא עתה המלאך לבשר את שרה שתלד את יצחק שהוא בחי' גבורה. ומחמת הבשורה הזאת שיהיה נולד יצחק. אז היה כח בהמלאך השלישי אשר בא להפוך את סדום לעשות פעולתו זאת:

וירא וירץ לקראתם. פרש"י כד חזיוהו דהוה שרי ואסר פרשו ממנו מיד וירץ לקראתם. להבין ענין התחכמות הזה לפי פשוטו אין לו ביאור. אך הנה מבואר בזה"ק כי אלו המלאכים הן המה מתחילת בריאת האדם (תהלים ח, ה) אשר אמרו מה אנוש כי תזכרנו. אך הש"י השיבם כי כל העולם נברא בשביל שיצא צדיק אחד ששמו אברהם כידיד בפ' בהברא"ם באברה"ם. ולכן נשלחו המלאכים האלו אליו לראות בצדקתו כי כדאי העולם להבראות בזכותו כי הוא גדול מהמלאכים. וזהו כד חזיוהו דהוה שרי ואסר. ר"ל הסתכלו כי הוא מדקדק במצות לפנים משורת הדין אף מה

שהוא שרי ואסר על עצמו ממנו עוצם הפרישות. וז"ל ברש"י כד חזיוהו דהוה הנראה לרמוז ב ספר המצות (נט) וז"ל ד מילה וערלה כי כל זמן ד בא אל שרה כי לקח מזה בערלתו והיה מביא אותה והרגיש בחטאו ושב בה אברהם אבינו אז הטיל ד ממנו יצחק כי לא קר שנימול (אלא וודאי הב ברקאנטי פ' לך וז"ל. דה היה ראוי לצאת ממנו ד הרמו בדברי רש"י ז"ל שנקרא שמה שרי אסר כי אז לא היה נימול. פרישות. כי גם בעיני הב בן אדם יכול להתאמץ: אצל המלאכים (בראשית ז בנות האדם וגו'. והבן: והנה שלשה אנשים נצבים עתה באתגליא כמו ביום ההה צא. יא) כי מלאכיו יצו הרמו בזה כאשר נודע כ נברא ממנו מלאך ואח מבקש חיותו תמיד לך להחזיק במצוה שלא תא אמרו (סוטה כא, א) ד המלאך ההוא משמר או עבירה חלילה שלא י האמור בכתוב כי מל נבראו לך מן המצות ש שלך. גם י"ל יצוה לך ד מצוה גוררת מצוה וזהו כי המלאך הוא משם תאבד חיותו ממך. אך מן המצוה צריך לעשו

של שלשת אלפים זהובים עד תאריך מסויים, ובתאריך זה יכתבו ה"תנאים".
 כאשר הגיע הזמן המיועד וראובן עדיין לא השליש את הסכום, שלח לו שמעון
 להודיעו כי כבר הגיע הזמן, אך ראובן הודיע לו כי עדיין לא עלה בידו להכין
 את הכסף והוא מבקש שידחו את המועד. גם במועד השני לא הצליח ראובן
 להשיג את הסכום הדרוש ולבסוף הודיע לשמעון כי אין באפשרותו להשיג את
 הכסף והוא מוכן לכתוב את ה"תנאים" בלי שישלש את הסכום. שמעון סירב,
 ביטל את השידוך ולימים השתדך עם לוי.

לאחר זמן נולד לזוג הצעיר בן, שלח שמעון את שמש בית הכנסת להזמין
 לברית מילה את כל מקורביו וקרובי מחותנו. אמר לו השמש: אולי יזמין
 מר גם את ראובן שכמעט ונעשה מחותנו. השיבו שמעון: לו הייתי מזמין את
 כל אלה שיכולים היו להיות מחותנים עמי, אין לדבר סוף, שכן עשיר אני
 ורבים רצו להשתדך עמי. אמר לו השמש: שונה ראובן מכל האחרים, שהרי
 הוא כבר עמד עמך בקשרי שידוכין, אלא שהתבטל הדבר בגלל סיבות
 ממוניות. אולם שמעון סירב להזמין, בטענו כי סוף כל סוף לא יצא השידוך
 אל הפועל.

אולם לא כך דרכו של הבורא ית"ש. אם ביקש האדם לעשות מצוה, כלומר
 ביקש להידבק בו ית' ולהתקרב אליו, אלא שמחמת אונס לא עלה הדבר בידו,
 אין הקב"ה רואהו כאדם זר, אלא הריהו כאילו נתקרב ונתדבק בו ית', אף על
 פי שעדיין לא עשה בפועל. וכך אמרו חז"ל: חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא
 עשה - מעלה עליו הכתוב כאילו עשה (ברכות ו ע"א).

זהו שאומר הכתוב: "ישמח לב מבקשי ה'". אותם בני אדם, אף שהם רק
 בגדר "מבקשים" את ה', כבר ראויים הם שישמח לבם, כי הקב"ה רוצה בהם
 ובקרבתם, ומעלה עליהם כאילו כבר היו קרובים אליו ממש, "מחותנים" שלו
 כביכול.

(חפץ חיים)

דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד

מה בין "דרשו ה'" לבין "בקשו פניו".

יש שני שלבים בלימוד התורה. השלב הראשון, כאשר ירצה האדם להכניס